

ס פ ר

תולדות יעקב

בו יסופר תולדותיו ומאורעות חייו של הגאון האמתי שר התורה
המאיר לארץ בחבוריו היקרים שנתקבלו בכל תפוצות ישראל
להלכה פסוקה מהר"ר יעקב וצלה"ה אבדק"ק ליסא.

ערוך ומסודר ע"י הרב הגאון הגדול מעוז ומגדול הרב כש"ת
מו"ה צבי יחזקאל מיכלזאהן שליט"א אבד"ק פלונסק.

ויוצא לאור ע"י הרבני כו' מו"ה פנחס שמואל ניינוויל נ"י בהרב הגאון כו' מו"ה
אברהם הכהן ז"ל שהיה א' מממלאי מקום הרב דק"ק ווארשא, בהגאון החסיד שבכהונה כו'
מו"ה אלעזר הכהן וצלה"ה אבדק"ק סאכאטשוב, חתנא דבי נשואה הגאון מליסא וצוק"ל.

וספחנו לזה בסופו צוואת הגאון הצדיק מהר"י וצוק"ל הרב מליסא הנ"ל.

ו ו א ר ש א

בדפוס ר' אברהם יצחק כר' מאיר וחיאל נ"י האלטרער, נאוואליצ'ע 29
שנת עדר"ת לפ"ק

Сеферъ ТОЛДОСЪ ЯКОВЪ:

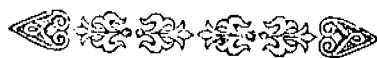
ВАРШАВА 1913 года.

תשובה כתי"ק זקני הגאון מליסא וצוקלה"ה אשר הגיע לירי סכבוד הרב
הגאון הגדול המפורסם מ"ו צא"י יעקב שריטא"ס אבד"ק לאסק
בעהמח"ס (תשובת חרות יעקב) ורא"ש כי דבר יקר הוא. ואני עוסק בהדפסת
ס' נח"י מוקני הגאון וצלה"ה הדפסתי בראש הס' תשובה זו

נעשה יום ו' כ"ח שבט תקע"ד ליסא

רב שלום ורב ברכות לראש צדיק ידיד ד' וידיד נפשי הרב המאווה"ג החרף
והבקי המפורסם ע"ה פ"ה כ"ש מ"ו אלכסנדר זאב ג"י אב"ד דק' קאנין

מכתבו קבלתי ושם נאמר בנידון השאלה כס"ת שיש בו קרע עד ד' וה' שיטין אם מותר לפלות
עליו טלאי ולכתוב עליו והאריך רומע"ת בפלפול נהמד להוכיח דכשר אף ביותר מנ'
והנה מ"ס מע"ת והוכיח מהר"ק דכשר בקרע כב' שיטין בלא תפירה. דאי כסול בלא תפירה
מחשש שמא יתקרע וע"י חכ"ה כשר א"כ כג' נמי כשר ע"י תפירה וכעין שהוכיח מהר"ק דא"ל
דבג' יש לחוש שיתקרע יותר א"כ ה"י לו לתת שיעור באורך הספר ולא בשיעור שיטין וכמו כן הוכיח
דכשר ביותר מנ' ע"י תפירה כשר והנה בהוכחה זו יש לזהות קצת דו"ל דכיותר מנ' לכ"ע הטעם
השם דמיניא רק כג' לא מיניא ואין הטעם רק מבוס שמא יתקרע מותר בתפירה א"ע י"ל שהז"ל
שיערו לפי ספרי ביטוי ולא כליג רבנן ויותר ה"י לכ"ת להוכיח דכשר כב' בלא תפירה. מהא דמיייתי
מהר"ק רא"י מירושלמי דדובקין בדבק ואי נימא דאף כב' בעי תפירה אין רא"י דו"ל דהירושלמי
מיוירי במקום שכשר בתפירה שכשר נ"כ בדבק וקמ"ל דלא נימא דדבק הוי כגדרין דבעינן נידון דוקא
אבל כג' דאסור בתפירה אסור נ"כ בדבק אלא ודאי דכב' לא בעי תפירה עלל — אך גם זה אפשר
לדחות ואין ראוני להאריך עתה שאין דרכי להכניס ראשי בין ההרים גדולים להכריע ביניהם אך
בנידון דידן שכשר הורה רומע"ת ודאי דאין לפקק אחריו דהוי כס"ס במילי דרבנן שמא הלכה דאף
ביותר מנ' שרי בהדמי ואפילו אי הלכה כמ"ד דיותר מנ' אסור מ"מ אימר הלכה כהרא"ש דע"י
דבק שרי ואפילו כעונא משהמבין כס"ס לפעמים ובודאי לא מהדרין עובדא אם לא שירצה לסלק
היריעה משום הידור מצוה וה"י כזה שלום כנפשו ונפש אה"י הדו"ש באהבה עזה הק' יעקב החפ"ק
ליסא. ולכל סיעת מרחמיה שלום —

כבוד מרן מאורן שר ישראל הגאון הקדוש סבא קדישא נופת הדור קש"ת מה"ו
ר' יעקב ארי' וצלה"ה מראדזעמין סיפר כאשר גע' עם רבו איש אלקים קדוש
רבי רבי ביגש וצלה"ה מפרשיסחא מקארלסבאד ונסע. במכוון להכיר את גאוני דור
וכשה' אצל הגאון רע"א וצ"ל כשריברו אמר לו הר"ב וצ"ל גם אני יש די בביתי
בהמ"ד עם תלמידים וכשהולכים בביהמ"ד מהרהרים אם יש דרבם רוח"ק ומדוע תלמיד
גאוני בביהמ"ד לא מהרהרים מזה ואח"כ נסע לליסא וכשה' אצל הגאון מליסא ודיבר
עמו וכברו זל"ז — וכשהלך משם אמר הה"ק מראדזמין וצ"ל בזה הלשון האבען מיר
ע"הם געפרענט ווארום האט איהר דעהם אלטען אזוי געשוויגען וענה אותנו בזה"ל וואס
מיט עהם טשעפין ער איז דעך א גמרא סנהדרין זאת סיפר ברבים להגאון החסיד
שבכהונה מה' אליעזר הכהן וצ"ל ולהגאון אמיתי מה"ו דודוב וצלה"ה על התנאים של
הגאון ר' פנחס ארי' וצ"ל מלומאמורסק.

נחלת תולדות הגאון הקדוש זצ"ל יעקב א

נפס ה' ונעורתו ית"ס.

שלום שלום פעמים, ושנות חיים, משוכן שמים, לכבוד ש"ב
ידידי הרב המופלג בתורה, ויראת ה' טהורה, ותיק וחסיד,
שלשלת היוחסין, איש חמדות כש"ת מוהר"ר פנחס שמואל
זנוויל כהן שי' מק' ווארשא

שמועה טובה שמעתי, מפי מכתבו, למשוש לבי וחדות נפשי, כי נדבה רוחו לזכות
הרבים להוציא לאור עולם מחדש את הספה"ק, נחלת יעקב מכבוד קדושת
וקינו שר התורה גאון הגאונים קדוש ונורא רבן ומאורן של ישראל, ראש גולת אריאל,
רבינו **יעקב** זצוקלה"ה אבד"ק **ליסא**, יואל ה' ויבצע מעשיו בקדוש לברך על
המוגמר, לכל אוהבי תורה ולומדי' יגילו ויעלו לקראת הס' הבהיר והמוהיר הזה, ובכל
לב ידרשוהו להניח ברכה אל תוך ביתם: ואשר דרש ממני לכתוב לו קורות ותולדות
גאון תפארת יעקב זצ"ל, הנני טרוד מאוד, רק למען כבוד קדושתו, ועל כל בית ישראל
הדרתו, אבוא בקצרה:

(א) **הגאון** רבינו יעקב הערב ערבבים אבד"ק ליסא היה בן הגאון מ' יעקב משה אבד"ק
ובא"ז בעהמ"ח חי' על מסכת כריתות שנדפסו בסו"ס מקור חיים על ה'
פסח, הוא אחיו של הגאונים מ' צבי הירש אבד"ק בורשטין, ומ' אפרים מ"מ דק'
בראד והוא הגאון הקדוש המקובל שהוכא ח"ת בס' אוהב ישראל בליקוטים לס' ויקרא,
בד"ה כתנא דבי אליהו מגן אם יראהו המה בנו של הגאון הקדוש מ' נתן אשכנזי מק'
בראד, אשר הי' בן וקינו הגאון הקדוש רשכבה"ג מוהר"ר צבי הירש אשכנזי אבד"ק
אמשטרדם, לבוב, בעהמ"ח שו"ת חכם צבי זצוקלה"ה, ולמעלה בקדוש: וכ' ש"ב
הרה"ג אבד"ק סעראצק שי' כי הגאון מ' משה אבד"ק זגארוב הנ"ל נחלה, וחלם
לו שחזור לבריאתו בזכות בנו הגאון מליסא, לכן קרא לעצמו שם יעקב כשם בנו,
ומאו והלאה חתם א"ע יעקב משה:

(ב) **וש"ב** יד"ג הרה"ג עדיו לגאון איצר בלום וכו' מ' אברהם סג"ל אמינגא שי' מק'
דוקלא כ' וז"ל, מהגאון בעל חוות דעת, בל"ס נודע לו כי אשתו הראשונה היתה
בת הרה"ג מו"ה הירצלי מסטאניסלב שהי' התן אא"ז הגאון מו"ה אברהם אבד"ק
סטאניסלב נכד הגאון ר' ארי' ליב הגבוה אבד"ק קראקא, אך אשתו השני' של בעל חוות
דעת היתה הרבנית מרת שיינדיל (נ' בבראדי ח' ניסן תקצ"ח) בת הרה"ג ר' ישראל יעקב
הנקרא ר' יאקיל הרימליבער אשכנזי מבראדי (נ' שם כ"ז ניסן תקע"א) בן הגביר מו"ה
יהודא ליב מהרימליב, וחתן הרה"ג ר' מרדכי אבד"ק אויראן (יש לו תשובה ארוכה
בשו"ת רבינו משולם איגרא חאע"ז סי' ל"ט) בהגאון החסיד מו"ה משה אברהם אביש
אבד"ק זאבני בע"ס צלותא דאברהם אחיו ורבו של הגאון בעל מאיר נתיבים (ונוכ'
יחוסם בקונ' בית צדיקים בסו"ס נפלאות היהודי), והגביר מו"ה יהודא ליב מהרימליב
הנ"ל הי' חותן גם של הג"מ ולמן מרגליות זצ"ל בעל שו"ת בית אפרים, וחותן של
הרב הג"מ זאב וואלף שיף מואמושטש בע"ס מנחת זכרון עמ"ס עירובין, וחותן של
הרב ר' נפתלי צבי הירש מרגליות בהנ"מ סענדר סאטנובר וי"ע: מאשתו שיינדיל בת
הר"ר יאקיל הרימליווער הנ"ל הוליד בן אחד ה"ה הרב ר' מרדכי יהודה ליבוש מ"כ
בא"י, וכת אחת אשת הרב הגאון הק' ר' אלעזר הכהן אבד"ק פולטוסק, פלאצק,
סוכטשוב, ובא"ש היתה אשה רעה וכעסנית גירשה אח"כ בבראדי בבי"ד של אא"ז
הנה"ק מרן שלמה קליגר זצ"ל, אך אא"ז מהרש"ק לא רצה להיות המסדר הנט בא"ש
שצריך לדבר עמו בלשון נוכח וע"כ מסר את סידור הנט להדיין הרב ר' זאב וואלף,

ז"ל ואא"ז זצ"ל יצא מן החדר הזה לחדר אחר ולא רצה אף להיות בשעת מעשה. ועי"ז נתעכב הגאון בעל חיד הנ"ל בבראדי כשני שבועות ונתאכסן בבית נגיד א' הסמוך ונראה לבית אשר הי' דר בתוכו אא"ז זי"ע והגאונים הנ"ל התעללו ועי"ז באהביו בפלפולא דאורייתא, ואא"ז זצ"ל סיים אז את ספרו הגדול מי נדה עמ"ס נדה והראה את הספר עודנו בכ"י אל הגאון מליסא והגאון זצ"ל הגה ויתבונן בו דבר יום ביומו כל ימי היותו בבראדי והי' לו רשעשועים והתפלא למאד על עוצם הריפתו ובקיאותו ואמר להאנשים העומדים סביביו ולכל הלוזמרים אשר באו אליו לבקרו ולבקש תורה מפיו בזה"ל: אע"כ הרב ר' שלמה הוא גאון עולם משוש הדור ואף אב הי' בדור שלפנינו הי' חידוש, וכאשר ביקש אא"ז זצ"ל מאתו לתת לו הסכמה על הס' הנ"ל השיב לו ברוב ענותנותו, בת"ר אינו צריך לדירי ולרכותי והמפורסם כ"ב א"צ ראי', ויש לו תשובה בשו"ת שבעה עינים לאא"ז הנח"ק ז"ל בהיתר העגונה, וכשנפטר אותו צדיק הספירו אא"ז זצ"ל בבהכנ"ס הגדולה הספר מר וכבר והדפים ההספר הזה נקרא בשם עין דמעה: **ג פ"א** בימי נעוריו הי' בעיר בראדי ומפני איזה סיבה לא הלך לראות את פני דודו אחי אביו הרה"ק מו"ה אפרים בהרה"ק מו"ה נתן אשכנזי וכאשר שמע דודו מזה הקפיד עליו וקלל אותו כי יהי' לו נשים הרבה ויהי' לו צרות ויטורים מהם וקללת חכם נתקיימה בו:

ד אביו הרב מו"ה יעקב משה אבר"ק זבאריב נפטר בזבאריב על פני אביו זצ"ל כ"ד שבט ת"ק למד, וזה נוסח מצבתו, נפטר כ"ד שבט תק"ל לפ"ק חשן השמש אור המאזר הגדול אשר האיר והבריק כשחר מוצאו ומשה עלה למרום ולן (?) מקומו פה הרב המאוה"ג החריף ובקי מורה דרך ישרה בהוראות או"ה הרב מו"ה יעקב משה בהרב מו"ה משה נתן מבראד תנצב"ה, ואצלו נקברה אמו אשת הרב מו"ה נתן בן החכם צבי הנ"ל, כי כאשר חלה הרב מו"ה יעקב משה הנ"ל את חליו אשר מת בה הודיעו הדבר לאמו ותמהר לנסוע לק"ק זבאריב לבקרו ולהפוך משכבו בחליו, אמנם לדאבון נפשה כבר איחרה המועד ובבואה לשם לא מצאה אותו בחיים והתעכבה שם כמו ג' שבועות ומגדל צער ויגון אשר שבעה נפשה נפלה למשכב ונפטרה שמה ונקברה אצלו וזה נוסח מצבתה: נפטר מ"ו אדר תק"ל לפ"ק פ"ג הגבירה הרבנית המהוללה החכמנית מופלאות במעשיות מרת בריינדיל בת הרב מו"ה משה מבראד ז"ל תנצב"ה: אביה של הרבנית מרת בריינדיל הנ"ל הי' נקרא בשם ר' משה ר' מנחם ע"ש חותנו האלוף מו"ה מנחם מן מבראד (נפטר בבראדי ביום ה' י"א אייר שנת תפ"ד וזה נוסח מצבתו: פ"ג משה עבד ה' הרב המופלג בתורה ובחסידות המפורסם מו"ה משה במו"ה יעקב מרדכי ז"ל נפטר ביום ה' י"א אייר תפ"ד לפ"ק תנצב"ה: למרגלותיו של ה"ר משה הנ"ל שוכב חותנו הר"ר מן וזה נוסח מצבתו: פ"ג איש צדיק המפורסם ה"ה האלוף הראש הישיש מו"ה מנחם מן במו"ה דוד היילפרין זצ"ל נפטר בש"ק בדר"ת אייר תפ"ח לפ"ק ועיין מ"ש אדותם בחבורי אנשי מופת:

ה הרב ר' משה נתן בהגאון חכם צבי הנ"ל נפטר בבראדי י' שבט תקל"ח, וזה נוסח מצבתו: נפטר בש"ק י' שבט תקל"ח לפ"ק, ראיתי רעה על הארץ המשכיל נתן במרומים ה"ה נתן דצוציתא זריו ומהיר באורייתא ה"ה הרב המאוה"ג מו"ה נתן ז"ל נ"י ע"ה פ"ה שלשלת היוחסין בן לאותו צדיק הגאון המפורסם חכם צבי ז"ל תנצב"ה: ושמעתי מפי אנשי אמינים כי הרב מו"ה נתן הנ"ל הי' דורש לפרקים דרושים נכבדים בהלכה ובאגדה לפני הרבנים חכמי הקלוי' דשם וכל העם העומדים בעזרה התענגו מאד מאמרותיו המהירים המזוקקים שבעתים בעליל התורה והחכמה ומשולבים בענפי הפלפול והחידוד והגאונים מו"ה זי"ע צאנזר ומו"ה משה אבנר:

אוסמיר זי"ע ראשי חכמי הקלוי, אשר גם הם היו באותו מעמד אמרו כי בתוך דבריו הססולאים באבני נזר הפלפול והחידוד כפונים טמונים פתרי תורה ורוין דאורייתא, ונדפסו חידושי תורה מהנה"ק ר' נתן בס' קטן אמרי נועם הכולל לקוטים מגדולי הדור ונז' ג"כ בס' מנחה חדשה להג"מ יצחק אייזיק בהגאון בעל עיני ישראל בדף ל' ע"ב בקונ' שירי מנחה בסופו, ועיין בפתחא ועירא בראש ס' צבא רב דף ח' ע"ב: ומוזכרו מחותנו בס' זכריה מ"ש"ס ה' סוכה וכו' שם שבהיותו כבראד הראהו בכתב אביו הג' ח"צ ו"ל:

ו והנה אשת הרב מ' יעקב משה אבד"ק זבאריב אמו של בעל חו"ד היתה בת הרב הגביר המפורסם בצדקתו מו"ה אליקים געץ מלוברטוב (שהי' ג"כ חותנו של הג"מ מרדכי ואב אבד"ק לבוב, ומבתו הוליד את הג"מ משה יהושע העשיל בע"ס ים התלמוד) אביו של הרה"ג ר' אהרן ראבינאוויטש אבד"ק לוברטוב שהי' אבי אמו של הג' מוהרא"ז מרגליות זצ"ל, ועי"ז ככתב הג' מהרא"ז מרגליות להג' בעל חו"ד ש"ב נד"ז, והר"ר אליקים געציל הגו' אשתו מרת חנה היתה בת הרה"ג מו"ה אליעזר מלובב בהג"מ אברהם ר' הירצקוס מלובב שצויה לפני פטירתו שבעל קרי לא יגע במצבתו והר"ר אליעזר הי' חתן הגאון מ' יצחק סג"ל אבד"ק לבוב בהגאון החסיד מו"ה שלמה חריף אבד"ק לבוב, וראה יחושו בס' מעלות היוחסין צד נ"ח עכ"ל:

ו והנה ביד יד"ג הרב הגאון מ' אהרן שי' פעלדמאן אבד"ק יאנאווא יש ממזמן יקר חמדה גנוזה כתי"ק מ"ש"ב הגאון רשכבה"ג מ' מרדכי זצ"ל אבד"ק טיקטין בן הנה"ק מ' יצחק הלוי מלובב אבד"ק קראקא, שהי' חתן זקני הנה"ק מ' ארי' ליב אבד"ק אמשטרדם חתן הח"צ זצ"ל, הוא ס' חמדה טובה; כתי"ק חידושים ודרישים, והה"ג שי' הג"ל העתיק לי מהם' כתי"ק הג"ל בדרוש י"ז להספד כ' שם בזה"ל: הנה כי כן לן יאות למיספר ולעורר לבנו בתשובה שלמה כי בעונותינו נעדרו השלימים הגאון המפורסם מ"ו שמואל שמעלקא הלוי איש הורוויץ שהי' אב"ד בק"ק ניקרשפורג נכד הגאון המפורסם מו"ה מאיר ז"ל שהי' אב"ד דפה קהלתנו שהי' מפורסם לכל תורתו וגודל חסידותו ופרישותו וגם נעדר בעונותינו הגאון המפורסם מ' נפתלי הירץ ז"ל שהי' אב"ד דק"ק ווישניצא שהי' חריף גדול ותורתו נודע בשערים, גם שמענו שנפטר באשכנז בק"ק פפד"מ הרב הגדול מו"ה צבי הירש בהגאון המפורסם מו' אביש ז"ל שהי' אבד"ק פפד"מ, גם בשנה זו נפטר דודי הרב הגאון החסיד מו' נתן ז"ל בן מרן זקני הגאון המפורסם חכם צבי ז"ל אשר כל ימיו הי' תורתו אומנתו וממש לא נסתכל בצורתא דוויי כאשר נפשי יודעת מאד ממנו, והן הן הרברים אשר דברנו המאמר בפתח דברינו כי נח נפשי דר' פרת פתח וכו' קשה היום לישראל כיום בא השמש בצדקים וכו' ע"ש:

ח כ' בס' אהל משה הגאון הגדול מו"ה יעקב לערבערבוים אבד"ק ליסא הוא בן הגאון מ' יעקב משה אבד"ק זבאריב שהיכר ספר על סס' בריתות אחיו של הגאונים מ' צבי הירש אבד"ק בורשטין ומ' אפרים מק' ברעד ושהובא הסכמתו על ס' עמוד העבודה) הסה בניו של הגאון הקדוש מ' נתן מבראד אשר היה בן זקני הגאון רשכבה"ג החכם צבי זצ"ל והנה הגאון מליסא הג"ל עורנו בבחרותו נעשה יתים וילקח לבית הרב הגאון מ' יוסף תאומים אבד"ק בורשטין (הוא חתן דודו הג"מ צבי הירש אבד"ק בורשטין הג"ל) שם במעללי התנכר נער הי' הולך וגדל על ברכי יוסף הי' מתבוד ומצא כדי מירתו הקדיש עתותיו לה' לשקוד בלמודי' והוא נשא אשה בת הרב הגדול הנכבד מ' הירצ"ל ז"ל מק' סטאניסלב וממרת חפצו הי' תמיד מבלי לעשות התורה קרדום להפוך בה לשבע ממנו לעץ חיים. רק להנות מיגיע כפו. בסטאניסלב החזיק בית הסבשות וויינתווי להביא להם חוקי לביתו נאווה משם הלך כפעם בפעם לשאוב תורה סמי באר

באר הרב הגאון מרן משולם איגרא זצ"ל שהיה רב בטיסמניץ הסמוך לסטאניסלב והוא הי' ממושכי שבט סופר שלו בחידושיין ופספוסין דאורייתא וובשורת ר' משולם איגרא חאע"ו סי' כ"ה הובא תשובת הרב לתלמידו הנ"ל וזאת הנסיבה ממסחרו להיות הולך ונסוע פעמיים בשבוע על יומי השוק והי' צר לו מאוד כי יצא שכרו בהפסד זמנו שעשוע תורתו עונג נפשו ומאויי לבבו לזאת נתן בהלואה את כל הוננו ורכושו לסוחר יין אחד בשם עצה"ע למען מפירותיהן יפרנס בצימצום ולא בריוח ינוח ולא ינוע סחרחר. לימים הסוחר עיניו בראשו, כי קדרו שמי הצלחתו בענני פגעי העת. וכן היה מגלה עמוקות להגאון מ' יעקב כי מצבו ברע הנהו. ולבו הולס פעם מבלי להרע לו להיות מעותיו מונחים על קרן הצבי אשר אליו הוא נושא את נפשו. לזאת נתן אומר טרם כל להחזיר מעותיו. והי' בימים ההם פשט הסוחר את רגלו. ולא שילם חובותיו לנושיו אשר סבבוהו בדבורים. אכן נודע הדבר לגאון יעקב וז"ל מהר והשליש את מעות חובו אשר לקח בחורה כנ"ל אצל הב"ד. יען חשש מבלי להיות יוצא ידי חובתו ע"פ דת ודין סידור הבע"ח. והי' עולתה בו. כי למה יגרעו הכוים וזכותו ויצא שכרו בהפסד. אחרי שעשו ב"ד סידור הבע"ח כיאות מעט מועיר הי' זה חלקו מבלי עמלו לכן ראה עני בשבט עברת הזמן. הרדיפהו מנחה הלחץ זה הדחק אכף עליו לקחת על עצמו ראשונה משרת הרבנות דעיר מאניסמרישט על שבמו. הגדול לפי גדלו הכמות בחוץ תרונה. וכן לאח"ו עטרוהו עדת עיר קאלוש לרב על ראשם. שם בתחילה הדפיס את ספרו היקר חות דעת על היו"ד והמה בברובים הי' אתו מעת שהי' כנען בידו מאוני התורה. בהעלם שמו. אולי מחבת עבשוב המקנאים אשר רק מגרעת יחפשו או מענהנותו:

ט ונתנה אופן שנתקבל לרב לק"ק ליסא היה כן כי הרב הגאון מ' מעבלע ז"ל שהיה אבד"ק ליסא שאל את ידידו הרב הגאון מ' מאיר ברבי ז"ל אבד"ק פרעשבורג איזה קושיות גדולות ונפלאות הוא גם הוא שלחם למרן הגאון מ' משולם איגרא ז"ל הרב דק' טיסמניץ לחומר הנושא. והשיב תשובתו הרמתה. וכן הציעם לפני תלמידו הגאון מ' יעקב ז"ל. עד מהרה השיב תירוצים בטוב טעם ודעת ושהם לבדו להרב דפרעשבורג הנ"ל במכתב מיוחד וחתם עצמו בשם הק' יעקב מסטאניסלב. ימים עברו וחלפו כי חוקן הרב דק' פרעשבורג ז"ל טרם עת פקודתו נשאל מעדתו עצתו אמונה את מי ואיזהו ימנו לרב תחתיו. וזוהו דעתו הקדושה כי הרב מ' משולם מטיסמניץ יבא על מקומו בשלום. הוא אמר ויהי. וכן גם בעיר ליסא נכבדיה שאלו להרב הישיש המרא דאתרא הנ"ל. מי ראוי לאתו איצטלא לכהן פאר הרבנות אחריו. הוא השיב למו כי ראה תשובה אחת כתוב וחתום בשם. הק' יעקב מסטאניסלב. איך תירץ קושיותיו בעיון הדק היטב. וגם למראה עיניו הי' ספר אחד הנקרא חוות דעת לא נודע מי הוא מחברו גם זה מאוד הוטב בעיניו. לזאת הוא צוה ויעמוד כי אחד משני אלה יקח לרב עלימו עצתו הנחימו ומלכו ישפר לא היה מכרכבין לגדול. קימו וקבלו ושלחו שתי צירים נאמנים לחקור ולדרוש אי' מקום כבודו מהכותב המשיב. ושם המהבר ס' חוות דעת. כה בדרך נהם הי' כי באו לעיר ברדני וכן פגעו באיש סוחר אחד מעיר העלישט. והי' כאשר נשאל מהם דבר משפט וצדקה ביעקב והס' חוות דעת הוא ענם שניהם באחד טובים זה הקטן יעקב הוא המהבר הס' הנ"ל ומצודתו פרוסה מאתו פני כסא בעיר קאלוש. עד מהרה שמו פעמיהם במרכבות כבודיהם קאלישאה. והי' כבואם שמה בערב ש"ק או היה הולך הגאון מ' יעקב ז"ל מעת הצהרים לבית המרחץ. ולקח עמו גם בגדי כבד שבת כי משם הלך לבית מדרשו ללמוד ולא בא הביתה כל היום יען תם בסף תחנוך לו לצורכי שבת:

וַיֵּשְׁבוּ הַמִּשְׁלָחִים הַנִּלְכָּדִים כְּבֹאֵם לְבֵית גֹּאֵן יַעֲקֹב שָׂאֵלֹו בְּרִשּׁוֹת וְהַרְבֵּנִית נִיֵּעַ הַיּוֹכֵלֹו
 לֵאכּוֹל וּלְשַׁכּוֹת בְּבֵית הָרֶבֶךְ. הָיָה הַשִּׁיבָה אֲמִרּוֹתָיו כִּי יִסְלַחוּ לָהּ כִּי צָרָה וַיִּגְנוּ
 תַּמְצָא מִן הַמִּיַּצֵּר עֵתָה בְּאֵין לָהּ עֵתָה לֶחֶם לִפִּי הַמָּץ. הֵמָּה עָנוּ וַאֲמָרוּ אֵל תִּדְאָג דֹּאגְתָּ
 מִחֶרֶךְ. וְהֵמָּה נָתַנוּ מִכִּיסָם דִּי וְהוֹתֵר כֶּסֶף לְמַעַדְנֵי מַמְעָמִים עַל יוֹם הַשֶּׁבֶת וְכֵן מִצָּאָה
 מִנּוּחָהּ וּשְׂמִיחָהּ. הִלְכוּ לֵאדֹהֵל יַעֲקֹב וּסִיפְרוּ לוֹ אֵת הַנִּעְשָׂה. כִּי עַל כֵּן בָּאוּ בְּצֵל קוֹרְתוֹ.
 וַיִּשְׁבְּעוּ וַיַּהֲעִנּוּ מִמִּזְבּוֹ עַל הוֹצֵאוֹתֵיהֶם. הִדְבֵּר מוֹכֵן מֵאֲלוֹי אֵיךְ נִמְלָא פִּיו לְדַבֵּר תַּהֲלֵת
 ה' אֲכָלוּ עַל שִׁלְחָן הַמֶּלֶךְ גֹּאֵן יַעֲקֹב. רוּוּ וּשְׁתוּ גַם מִפִּלְגֵי מִים תוֹרְתוֹ עַד לִמְכַבִּיר.
 וּבְמוֹשֶׁק לְכָל תַּכְלִיתָם סִיפְרוּ לוֹ. וְנָתַנוּ לוֹ אֵת כְּתָב הַקְּאֻנְסִים מַעִיר לִיסָא. וְאַחַת
 בְּקִשְׁתָּם כִּי יִתֵּן מַהְדּוֹ עֲלֵיהֶם אֲצַבֵּעַ אֱלֹהִים הוּא. כִּי מִמְרַחֵק יָבִיא לַחֲמוֹ אֵל מְקוֹמוֹ
 שׁוֹאֵף זֹרֵחַ שְׂמֵשׁ הַצִּלְחָתוֹ. וַיְהִי בְּנִמְעֵנוּ אֵין קֶצֶה עֲצָמוּ מִלְּסַפֵּר מִהַכְּבוֹד וְהַתְּפָאֶרֶת אֲשֶׁר
 סָבִיב שְׁתוֹ עֲלֵיו. בְּצִאָתוֹ וּבּוֹאוֹ שָׁמָּה. בְּאוֹרִים כִּיבְדוּהוּ וְהִלְכוּ לִקְרָאתוֹ. שְׂשִׁים בַּחוּרֵי
 חֲמֵד. לִזְמֵרֵי לִמֵּד. עֲשָׂרִים עֲשָׂרִים לְבָדָם הוֹלְכֵי בִּדְרֵךְ. שִׁיחוּ אֹתוֹ לְהַקְשׁוֹת לוֹ קוֹשִׁיּוֹת
 שׁוֹנִים. בְּדִבְרֵי חֲבָמִים וְנִכְוִנִים. וּמִלְכָם בְּרֵאשִׁים הַחֲרִישׁ וְלֹא עָנָם דְּבַר כְּבֹאוֹ הָעִירָה
 בְּשֶׁבֶת הָרֵאשִׁינָן לֹא רָצָה לְדְרוֹשׁ. וַיִּשְׁבִּי לִיסָא הֵמָּה רָאוּ כֵן תַּמְהוּ מְדוּעַ יִתְאַפֵּק מִלְּדְרוֹשׁ
 וְתִהְיֶינָם לְהִיפֵךְ מִהַמְּהוּנָה אֲשֶׁר כְּמִנְהֵגוֹ נִוְהֵג. גֹּאֵן יַעֲקֹב מַעֲנֶה בְּפִיו לֵאמֹר לָהֶם. כִּי עַל כֵּן
 יֵשִׁים רֶסֶן הַיָּמִי לְמֹו דְרִשְׁתּוֹ. יַעֲן מִרְם יִדְרוֹשׁ יִרְצָה לְהִיּוֹת חֲכָם הַמְּכִיר אֵת מְקוֹמוֹ. מֵהַ
 הַעַם דְּרוֹשׁ וְשׁוֹאֵל מַעֲמֹו. וְאוֹ יִדַּע אֵיבּוֹת וּכְבוֹת הַדְּרִשָּׁה אֲשֶׁר יִהְלָמָתָם. וּבְשֶׁבֶת הַשְּׁנִי
 דְרִשׁ וּבְמִרְצָה כִּדְבָרוֹ נִאֻה הַשִּׁיב דְּבַר דְּבַר עַל אֹפְנֵיו עַל כָּל הַקּוֹשִׁיּוֹת וּפְלִפּוּלִים מִהַבְּחוּרִים
 הַנִּלְכָּדִים. לְהַנִּיעֵם לִקְחַת מוֹכֵן. וְהָעִיר לִיסָא צִהֲלָהּ וּשְׂמִיחָהּ כִּי גִדּוּל בְּקִרְבָּה קְדוֹשׁ ה' וְהִי
 אִדָּם הַמְּכַבֵּר אֵת מְקוֹמוֹ. אֵף הֵמָּה הַשִּׁיבֹו אַחֲבָה רַבָּה וַיִּתְרַת הַכְּבוֹד אֵל חִיקוֹ. וּכְשֶׁמֶן
 תּוֹרֵק שְׂמֹו בְּאַרְץ אֲשֶׁבְנוּ הָרְבּוּ לוֹ מוֹהֵר וּמִתֵּן. שִׁלְחוּ אֲלֵיוּ יֵין בְּבִלִי כֶּסֶף בּוֹ וְמָה שֶׁבְּתוֹכוֹ
 לְמִנָּה עַל חַג הַשְּׁבוּעוֹת עֲשׂוּ לוֹ כֶּתֶר שֶׁל זָהָב לְכַבְדּוֹ. וְתַלְזּוּהוּ בְּכוֹתֵל לְמַעֲלָה מֵרָאשׁוֹ
 בְּבִיהַכְנִיסֵם בְּמִקְוֵם יִשְׁיבְתוּ בְּלִיתִי יִדְעֵתוֹ. וְאַחֵר הַתַּכְלָה כֹּאֲשֶׁר שִׁאֲלוּהוּ אֵיךְ מִצָּא חֵן
 בְּעֵינֵי הַבֵּתֶר אֲשֶׁר עֲשֹׂאוֹהוּ וַיְכַוְנֵהוּ לְכַבְדּוֹ. הַשִּׁיבֵם כִּי הַבֵּתֶר לֹא יִהְלָמָתוֹ. הֵמָּה חֲשָׁבוּ
 בְּדַעְתָּם כִּי יִרְכּוּן מֵלִיו אֲוִלִי כִּי הַכְּסִיתוֹ צֵר מִהַבִּיל הוֹצֵאוֹתוֹ לְזֹאת כִּיפְלוּ שִׁכְרוּ הַנִּקְצֵב לוֹ
 כִּפִּי הַקְּאֻנְסִים לְמַעַן בִּיתוֹ יִהְיֶי פְתוּחַ לְרוּחָהּ בֵּיתֵר עוֹ. לְעֵרֵךְ יִי"ב שָׁנִים הִי לְרֶבֶךְ שָׁמָּה:

יֵא וְהִנֵּה בַּעִיר לִיסָא אֵיתָן מוֹשְׁבֵי כּוֹז הַיָּמִים הִי שְׁמָה חֲבָמִי הַתּוֹרָה וְנִכְבָּדִים וּכְרִבּוֹת
 הַיָּמִים צִרְעַת כְּמֵאֶרֶת הָאִישׁ אַהֲרֵן הַלְוִיָּתוֹ וְדִבְרֵיו הָבּוּ גַם שְׁמָה שׁוֹרֵשׁ רֵאשׁ
 וְלַעֲנָה בְּאִיזָה אֲנָשִׁים הוֹלְכֵי קְרִימָה וַיַּעֲן הִי מִתְּנַעֲנֵעַ לְרֵאוֹת עִם בְּנֵיו וּבְנֵי בְנֵיו קָחָם
 עַל זְרוּעוֹתָיו לְהַנְחִיחָם בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה וַיִּרְאֵת ה' אֵי לְזֹאת עוֹב אֵת הָעִיר מִשְׁכֵּן כְּבוֹדוֹ
 וּבְאֲשֶׁר שִׁאֲלוּהוּ מִהָאֲנָשִׁים שׁוֹאֲפֵי רוּחַ הַחֲדָשָׁה מֵה עוֹלָ מִצָּא בָהֶם כִּי יִרְחֵק מֵהֶם. אִמֵּר
 לָהֶם אֵךְ זֶה הַמַּעֲלָה הָרֵאשִׁינָה אֲשֶׁר נִשְׂאֵר מֵהֶם מַעַת בּוֹאוֹ שָׁמָּה. וְכֵן הַתּוֹרָה מַחֲזֶרֶת עַל
 אֲכַסְנִיָּא שִׁלָּה הוֹר וּבֹא לְעִיר קְאֲלִישׁ וְכֵן קִנָּה לְכָל אֶחָד מִבְּנֵי בֵית מִיֻּחָד וַאֲמָר. מַעַתָּה
 גַּם לִי אֲכַנָּה בֵּית נֶאֱמָן בְּנִין עוֹי עַד לַעֲשׂוֹת רִצּוֹן ה' הַפְּצָתִי. וְכֵן בָּנָה בַּעִיר הַנִּלְכָּדִים
 בִּיהַכְנִיסֵם גִּדּוּל וְרַחֵב יָדִים עַד הַיּוֹם הַזֶּה בְּלֹוח הַבּוֹתֵל שְׁמָה. וְכִי עֲלִים אֵל יַעֲקֹב לִפְקֵן
 גַּם כָּל עַבְדֵי הָעִיר הִי נִשְׁכָּרִים עַל יָדוֹ לְמִיכָת הַכֹּלֵל בְּאֵמֶת וְאִמּוּנָה. וְכֵן חִפֵּץ יַעֲקֹב
 לִישֵׁב בְּשִׁלּוֹה וּקְפֵץ עֲלָיו רִגְנוּ שֶׁל אִישׁ אֶחָד גִּבֹּר אִלָּם אֲשֶׁר יֵצֵא מִן הַכֹּלֵל. וְשׁוֹכֵר וּבֹא
 בְּשִׁכְרוֹ לְמִיכָת עֲצָמוֹ לְשִׁכּוֹר עֶסֶק אַחֵר לַעֲזוֹת עַד הַיּוֹם טוֹבָת הַרְבִּים בַּעַד מוֹבְתוֹ אוֹ
 נִדּוּתוֹ הַנֶּאֱמָן מִי יַעֲקֹב וְלֹא וְהָאִישׁ הוּא חֲמִתוֹ בַּעֲרָה בּוֹ וְדִיבֵר גְּבוּהוֹת שֶׁלֹּא בְּפִנּוֹ נִגְדּוּ.
 וּכְבִּילָה נִלְכָּד וַיִּדְוַע מֵה רַע וּמֵר אַחֲרִיתוֹ הִיָּה וְנִכְזָה בְּנִחְלָתָן שֶׁל תִּ"ח וְלֹא מֵת בְּדֶרֶךְ כָּל
 הָאָרֶץ בְּהִרְחֹק אֵף הַנֶּאֱמָן וְלֹא תַהֲתָ שְׁהִי נִוְטֵר אֵת כְּרִמּוֹ. וַיִּקּוּ לַעֲשׂוֹת נִכְבָּדִים וַיַּעַשׂ
 בְּיָמָיו

באזשים לזאת טגה הודו פנה הדרו. וכן נסע לעיר המחוז סטריא וילן שמה וברשתו הי' משם לנסוע בעיר, אלטאבען במדינת אונגארן להיות לרב שמה. כי המה שלחו אליו מכתב רבנות בבקשה. כי יתן מהודו עליהם. וביקש מאיש נכבד אחד. לקחת עבורו מהממשלה תעודת מסע. ורייזע פאסו כי יוכל לבוא למחוזו חפצו. האיש הנ"ל התאסף ראשי עם יחד ובראשם הרב הגאון מ' ענוול צאטיר ו"ל נמנו וגמרו כי צדיק זה בא לבית מלונם אל יפטר בלא קאנסעם ודבר להם אליו כי אל יעזבם ואל יטשם כצאן בלא רועה. אך זה היום שקיווהו מצאוהו כתבו וחתמו לו כהב קאנסים ונתנו לו תחת הפאס שלו כשל כח סבלו מלמרות בקשתם. וכן נענע ראשו למו ונעשה לרב שמה. שם מנוחתו כבוד עד היום יש ביהמ"ד שלו שם:

יב בעת ישיבתו בסטריא הי' שם עובר אורח הרב הצדיק הק' מ' צבי הירש מוירטשוב ו"ל ושיחר הרב הגאון מ' יעקב ו"ל את פניו כי יאכל אצלו אכילת הצהרים באמצע הסעודה בישם את השלחן הרה"צ הנ"ל בדברי הלכה בנגלה אח"ו אמר גאון יעקב ו"ל אמרות מהורות בדרך הנסתר על ארני הוזהר והאר"י דבריו הוטבעו, הנאמרים קהל החסידים הוו אשר לא דמו, וכן תמחו כי לא ראי זה כראי זה, ע"ז אמר גאון יעקב בשיתחו של ת"ח כבר אמרו ו"ל בסוף סוטה אין אליהו בא לרחק ולא לקרב אלא לעשות שלום בעולם, היינו פירושו כי יש מחלוקת המתנגדים והחסידים, הראשונים יאמרו שצדיקים אין להם חלק התורה גומי יודין קענין ניש לערנין והאחרונים יאמרו כי גדולי התורה אין להם עסק במסורות, אכן כשיבוא ב"ך המשיח ב"ב יתגלה כי שלום רב לאוהבי תורתו ואין למו מבישול גם הצדיקים יש למו חיל בתורה, אף גדולי התורה במופלא ונסתר ידרשו עתה דק. והרואה בספריו היקרים בדברי אגדה חסמשמים את הלב בעינו יראה ולבבו יבין אשר בנסתר וקבלה ירו הרה זה"י לו יר ושם במו:

יג רגיל על לשונו לאמור תמיד קטונתי מכל החסדים פעם אחת בדרך נסיעתו היה לן בבפר אצל ראנראד אחד בהעלים שמו כדרכו והבעה"ב גם הוא כיברוהו רק כאחד העם שם לן בעטק הלכה דרכו היה לקרות ק"ש בלילה לערך איזה שעות, בין כל פרשה ופרשה לא פסק פומי' מגורס' שיעורין תמידין כסדרן אשר לו מעט שינה בעט תנומה הי' לעפעפיו, וערך גם תפלות חצות כל לילה, הנה הבעה"ב זה בא אליו בתחנונים ידבר, בשבר לב, כי בנו מאד חולה הנהו, ומכתו אנושה, הוא ענהו כי איננו פועל ישועות, רק זכות הלימוד איזה דפין תלמוד שהי' לומר בעת ההוא יאמר בברכת הדיוט שיהי' מעו ומחסה לבנו החולה, וכן נסע גאון יעקב הלאה ללכתו והחולה נעשה בריא אולם, שב ורפא לו, או ראה הבעה"ב ויחקינה ונודע לו כי זה האורח הוא גאון יעקב הרב דק' ליכא, וכן חיש מהרה רץ אחריו לפייסו ולרצוהו על כי לא כיבדו לו עפ"י פעלו, אכן גאון יעקב השיבו ברכות אנהותיו ואמר קטונתי מכל החסדים, וכן לאשה אחת קרה כי באתה לפניו, ועל הנער זה בנה התפללה כי חולה הנהו על רגל אחד, הוא צוה לרחוץ רגלו באיזה עלים לתרופה ושב לאיתנו, וכאשר באה האשה לגשת לו תודה ככל תגמולה עליה, הוא השביעה באמונתה, לכל תגלה זאת בקהל עם למען לא יבטלוהו מלמודיו:

יד פעם אחת נסע עם איזה נכבד לעיר לבוב לאסוף שמה כסף לדבר מינה רבה אצל הנדיבים משם, ויהי בעברם דרך בית גדול מנגיד אחד הפסיקוהו ולא רצו ללכת שמה, ויהי כאשר שאל להם גאון יעקב מדוע לא יאבו לסור גם שם, המה השיבוהו כי בעה"ב הזה הוא מהעשירים היותר קמצנים, עכ"ז אמר נבונה נא כיאת ועשו רצונכם כרצוני ונלכה אליו, כן הלכו יחד לבית העשיר, וכראיתו כי חכם זה הרב מליסא

מליסא בא בגבולו ערך השלחן במעדני מטעמים וכיבודם מאוד, אח"כ אמר לו הגאון ז"ל מה ימריצוהו כי ינטלם וינשאם תכלית ביאתם הנה הוא הכסף אשר יענה את הכל, ע"ז השיב הנגיד הנ"ל הן אמרו ז"ל הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות והמפייסו בי"א, לזה למה לו לתת ממון הצדקה הלא הפיוס הוא העיקר ופוסט את הנתינה שהיא הטפל לדעתו, והעד כי המפייס לעני יש לו יתרון בברכות הרבה ע"ז ענהו גאון יעקב כי דמיונו כוזב אך ר"ל המפייסו ונרץ והוא ירא שמים יוצא ירי שניהם אז הוא מתברך בי"א ואם בהפיוס לבד הוא ע"ה והוא כי אמרו ז"ל באבות פ"ר האומר שלי שלך ושלי עם הארץ שלי שלך ושליך חסיד וכו' דלכאורה קשה מדוע האומר שלי שלך הוא ע"ה שזה שם נבזה בדבריהם ז"ל, אכן ביאורו כי ידוע דהקב"ה יאמר לי הכסף ולי הזהב וגם מי הקדימני ואשלם העשיר הוא רק גזבר ממנה על הכסף ויותר מה שהבעה"ב עושה עם העני העני עושה עם הבעה"ב אך זה הוא אחות הבעה"ב חלקו מכל עמלו רכות ונרבת לבבו הנאמן אם בסכר פנים יפות יקבל את העני ויחננו בתתו לו או לא קא טבליא קרן הקיומת שלו, טעתה בצדק אמרו ז"ל האומר שלי שלך ר"ל בעה"ב כזה אשר יאמר חלק השייך לי היינו הכיבוד והסברת פנים שלך זאת אתן להעני ויותר לא, ושליך שלי היינו הכסף השייך להשי' יהי לי לשמי בשבילי זה הוא עכברא דשכיב על דיגרי אשר העכבר נ"ב אין לו הנאה ממנו ועושר שמור לכעלו לרעתו עם הארץ והיפך הוא הנקרא חסיד כמובן על הכלע הק ויצא גשם נדבתו:

טו פעם אחת נסע באיזה דבר מצוה לאסוף כסף בעיר ניקלשבורג, והיה שם אז מרא דאתרא הרב הגאון מ' מרדכי בנעט ז"ל, ומנהגו היה בעת שבא רב נכבד לעירו כבדו הרב בדרשה, בקהל עדת ישראל, למען העם ידעו להוקיר אותו, כן חלק הרב מרא דאתרא מכבדו לגאון יעקב לדרוש ברבים, והרב ע"ז תלמידיו גם הם הלכו לשמוע נופת צוף אמרתיו במרוצת דברי הדרש הרב מרא דאתרא שאל אותו איזהו קושיות לערות יסודו ולסתור בנינו לזאת פירש מלדרוש עוד, וירד מהבימה. הרב מרא דאתרא בבואו לביתו שקל שנית בגלם מאוני השכל את תוכן הדרוש, וראה כי משפט וצדקה ביעקב. ודרשתו על תלה בנויה, ונחה סעדות קושיותיו לדמסה, וינחם ויתעצב על לבו, על אשר סתר את דברי גאון יעקב בשגגה ובכלימה כסה את נועם זיו פניו, לכן קיבץ את תלמידיו והלך עמם אל האכסניא של גאון יעקב לאמר לו כי שפיר קאמר ודפח"ח נקיים כסולת נקי' והתפלא עליו מדוע זה לא דיבר כלל להצטרק א"ע נגד הנאשפים ולהסיר מעל דרושו את קושיותיו, במענה רך השיבו הגאון מליסא ז"ל, כי ע"כ שם מחסום לפיו אם כי במחשבתו ידע שהצדק עמו, וכי יש לרחות כל קושיותיו בקל, למען כל קרוב אליו בושא וכלימה נגד אנשי עדתו אשר קלון הוא להם בושתו, ודמא דידו' סומק טפי מדם עצמו אשר אך עובר אורח הנהו ומוטב שיחלל כבודו ואל יתחלל כבוד הגאון מרא דאתרא:

טז בעת שהיה הגאון מליסא בלבוש הלך לבקר את פני הרב הגאון ש"ב מרן יעקב אורינשטיין ז"ל ולא היה אז הרב בביתו, והיה שם רב אחר מעיר קטנה ואמר, הרב מרא דאתרא הקשה היום קשיא עצ"ה ולית מאן דיפרוקנא, והרב מליסא הפציר בו שיציע לפניו את הקשיא ששמע ממרא דאתרא, אכן הרב הנ"ל לא רצה לאומרו למה ישחית דבריו חנם לאשר הוא גדולות ונפלאות ממנו, והוא כפל ושליש בקשתו שיאמר לו הקשיא של הגאון מליסא, אז מלא שחוק פיו ואמר הרב מרא דאתרא הקשה, איזה מקור מוצא לכסף ובעת"ה תחלת משיכה כהלת לב גאון יעקב מליסא ברבתי

בדברי ר'ק ופניו יחורו וענה להרב האורח זה הקישיא קל הוא כקנף על פני המים. אדם ירדוף ישיג טעות גם אם כיוצא טובב הוא על פתחי נדיבים קובץ על יד' אך זה היה ענישו של המלגג, מאז נהפך עליו הגלגל וחזר על הפתחים כד ימיו ע"י קללות הכס בשיחה בעלמא :

אז ע"כ אשה אחת אשר הגאון מליכא ז"ל לא היה שריו עמה בחיים של שלום, וכתב לה ספר כריתות, אכן הרב המסדר את הנג מאד ענמה נפשו שיה להתחיל לדבר אל המגרש הגאון ז"ל בלשון נוכח ככתוב בסדר גיטין הנוסח באה"ט, והגאון ז"ל אמר להרב המסדר אל נא ירע לשנות הנוסח בעבורי, ואל ימנע בך אתו בלשון נוכח כמשפטו וכהלכתו, ובשיחתו של ת"ח שח כי לכן העולם כמנהגו נוהג לדבר את בחור קורם נשיאתו בלשון נוכח יען כתי' בפ' בראשית ויבן ה' אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה ויביאה אל האדם וצלע הוא הנקרא ריב בלשון אשכנז לזאת כשהוא בחור מרם הלקחו אשה הוא הנקרא בלשון נוכח, למען דעת כי עוד לא מצא הצלע עוד כנגדו, אי לזאת הפעם ביום חתונתו כאשר יבנה ביתו זו אשתו צלעתו בלשון נסתר יקרא, וישב ביום הגירושין כאשר יגרש אשתו חזר לענינו הראשון ובלשון נוכח יבונה: עיין לעיל אות ב' :

יה הו"א ה"י אימר ע"כ זכה כי ספריו נתקבלו בתבל לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא יען מנעוריו למד תורה מעוני וירא ה' בצר לו ויהי לו למלך עוזר, ספריו הקדושים ה"ה חות דעת על יו"ד, נתה"מ על הו"ט, מקור חיים על ה' פסח מעשה נסים על הנש"פ, תורת גיטין על מס' וה' גיטין, אמת ליעקב על אגדות הש"ס, נחלת יעקב עה"ת וח"ב על סוגיות הש"ס וש"ת, בית יעקב על מס' וה' כתובות, קהלת יעקב על אה"ע"ו, ס' על ה' יו"ט, וס' על ה' מגילות, וסידור דרך החיים אשר נתפשט בכל העולם גם נדפסו תשובותיו אל הגאון ר' אפרים זלמן מרגליות זיכראר בראש ס' אוהל משה, ואל הגאון ר' עניל מסטריא בשו"ת ר' עניל ס' ב' שנכתב בשנת תקפ"ב, והג"ר עניל כותב אליו כבוד נורא ובפחד ומורא ברתת ועונה נפלאה כאל חד בדרא, עיי"ש בס' א' ויראה נפלאות קדושת גאון יעקב, והוא משיב ז"ל קדשו והנה אף שבעת גסעי לפה ה"י במחשבותי שלא להשיב לשום אדם בעניני פדפול כי הדבר מטריד מאוד כאשר בחנתי בק' ליסא שהי' העם מרבים להביא מכתבם בשאלות ובפדפול והי' לי מרדא גדולה, אך אדעתא דגברא רבא דכותי' לא נדרתי, ומה גם שראיתי במכתבו שהשרני במקבלי לה"ר ח"ו, תמה אני על כתי' ומי חשדנא בעיני, ואמין לי כתי' שמעולם אנכי דן לכף זכות ואף אם אשמע באוני איני מתפעל כלל בעושהי' כי מה האדם, ומה כבודו המרומה וכו' עיי"ש דפח"ח ושי' :

יט וב' יד"נ הרב הגאון כו' מו"ה חיים דוב שליט"א גראם אבד"ק פעטריווא: תולדות הגאון מליכא ז"ל חניכתו ה' לאיבורבוים כמו שחתם בהסכמה ע"ס דברי יונתן בשבתו בסטריא, ושמעתי מאמ"ו הגאון ר' משה גר"ו זצ"ל אבד"ק חוסט שהגאון ר' משה איגרא ז"ל היה לו קצת הקפדה על החוות דעת על מה שלא הזכיר בחבורו הו"ד (שנדפס בחיי רבו) שום חידוש בשמו: ועיין בשו"ת דברי חיים ח"א הו"ט ס' ה' עב', תמהני אדיין מצוין דלימא כן, ולפי דבריו מוכרחין אנו תמיד לפסוק בהנתיבות להוציא ממון, וכי אנחנו אין אתנו להכריע והלא בעוה"י כס"פ פסקנו היפך דבריו, והלא הגאון ז"ל בעצמו כ' עלי דברי שבח ותארי בתואר גאון זה דערך ח"י שנה וכו' עכ"ל :

ב בתחלה ה' אבד"ק קאליש, ומשם מזכיר בת' ר"מ איגרא דאה"ע ס' ח' ע"ש כנדין, והרב מיארטשוב הנו' שם הוא בע"ס מנחת חדשה: ונתעלה ונתקבל

לעיר ליסא, וישב שם כמה שנים, ולעת זקנותו פנה הודו טישם בשכיל פרצות הדור, שהיה אז לנשיב בחזק רוח החדשה, ושב אל המהנה אל מקום אשר היה אהלו בתחלה עיר קאליש, וישב שם על עבודת אב"ד כבראשונה, והיה מתלונן גם בצל הכסף מאשר הביא בידו מעיר ליסא, ונתן הכסף לסוחרים נאמנים בעוסקא, ושוב קפץ עליו רוגזו של א' שהעיו נגדו ע"כ גמר אימר לפנות הודו משה ונתקבל למטריא, ושם בנו"כ, תשובתו דקאליש הי' שנת תקפ"ב או תקפ"א, ראה בת' הג"מ עניול סי' א':

בא מניקת ישיב בליסא נתפרסם שמו מאוד לגדוד הדור, והי' אהבה עזה בינו לבין הגרע"א וז"ל רב דפוזען, ואף שהחז"ר הראה אותות הבניעה להגרע"א וז"ל, מ"מ הגרע"א ההויק ממנו מאוד, גם כתב הגהות על ספר הו"ד, גם על ס' מקור חיים שלו, והגהות על ח"ד נרפסו בד' ווילנא, ועל ס' טקו"ח מזכר הג"ה אחת בתשו' הגרע"א סי' קפ"ג, ויש לו לחז"ר כמה תשובות בת' רעק"א וז"ל:

בב מזדעקת זאת גידל כחו בהוראה להפליא, וספריו מופתים להוראה ה"ה מקו"ח על א"ח, ודרך החיים קיצור ההלכות, ועל דיני ברכת הפירות בס' מעשה נסים, ועל ה' בהכ"נ ויום טוב יש בס' קהלת יעקב, על יו"ד חבר הות דעת ולא על כולו רק מס' ס"ט עד קי"ב והל' רבית ונדה עד סי' קצ"ו, ולקטים על איזה סימנים, וזה יצא ראשונה בימי חורפו, ועל אה"ע יש בקהלת יעקב עד סי' ל"ח, ועל ה' כתובות יש בבית יעקב, ועל ה' גיטין חבר תורת גיטין, ועל הו"מ הפליא לעשות ס' נתיבות המשפט עד ה' נויקין, ועל מסכתות מהש"ס יש בית יעקב על כתובות, ותו"ג לגיטין, ונחת יעקב, ועה"ת חבר נחלת יעקב, וס' צרור המור וכו' על חמש מגלות, ומ"ג על הגש"פ, וש"ת שלו נתפורו בעולם ונרפסו מעט בנח"י, ויש ממנו תשובה בס' שבעה עינים, ועל תשובה זו כ' החתם סופר להעיר ראה שם, ובת' ח"ס ח"א מאע"ו סי' מ"א, ולפי הכתוב בר"ס זכרון יהודה הציע הח"ס לפני החז"ר איזה שאלה ואשר נגד עליה ממנו ומתלמידו הג"מ מאיר א"ש ז"ל, וכישועת יעקב על יו"ד יש תשובה להחז"ר ועם זגה"ק מבוטשמש בעל דע"ק שקי"ט בת' נחלת יעקב, והוא מזכירו בס' תפלה לרוד בנדון ס' ברבות אם לאומרן בלשון תרגום מזכיר מ"ש החז"ר סי' ק"י בבית הספק ע"ש. ונרפס ממנו תשובה בשו"ת הג"ר עניול סי' ב', ובס' שע"ת ח"ד עכ"ל: ועיין לקמן זאת נ"ב:

כנ' ב' בס' פתחי שערים בקונט' ברכת אפרים אות מ"ג הוא צוואת הגה"צ מ' אפרים זצ"ל אבד"ק קויל, מענין נקיון כפים והתרחקות פרוצה שאינו של יושר וכו' ואחת אפרוט אשר מזה יוקש ללמוד, אשר פ"א קרה להגאון אב"ד מליסא שבא אליו אורח א' נגיד וישב אצלו, וקודם נסיעתו נתן לו כנהוג לנדיבי לב הנקרא לעצט געלד, וראה הגאון הנ"ל שהיא יותר מכפי הנהוג לנדיב גדול ליתן, ותיכף רץ אחרי הנגיד הזה ונתן לו לחזרה, והנגיד הפציר בו ואמר הנני רוצה להנות את אדמו"ר, והגאון לא רצה ואמר שהוא יותר מבשיעור, והחזיר להנגיד, אח"ז תיכף נתחדע שהנגיד הנ"ל הי' לו, בעל אחותו אשר הוא שו"ב בעיר אחת והעבירו אותו מחמת חשד וריגון ורצו בני העיר להקריב משפטו לפני הגאון הנ"ל, וכן הי' שבא השאלה לפני הגאון הנ"ל במשך שני ימים אחר נסיעת הנגיד, ושמה הגאון מאוד על כי הנהגו ה' בדרך אמת, מזה תשערו האין לזהר וכו' ע"ש: וזכרתי ימים מקדם בשנת תרל"ט בלומדי בימי ידדתי ביישוב אדמו"ר הגאון נזר הקודש מ' זאב נחום זצ"ל אבד"ק בייאלא, בפורים שלח לו גביר א' טשלות מנות סכום גדול יותר מכפי הרגלו, עד שהי' לפלא לאדמו"ר זצ"ל איך הגביר הזה נקט פתאים נדיב ופורן גדול כ"כ אבל אחר הפורים בא הגביר לפני עם ר"ת גדול

גדול בעסק יער, או הבין אדמו"ר כי מטעם זה הקדים לשלוח לו משי"מ סכים גדולים ולא חפץ לישב בדין תורה שלו:

בר ב' בס' רמתיים צופים דף צ"ו בשם הגה"ק הר"ר בונם ז"ל מפרשימהא שא' על הגאון מליסא ז"ל שאעפ"י שלא כיוון בלימודו להסיר עכ"ז הלימוד שלו הגיע להקד הסוד להלכה מתוך שהתייגע עצמו לכיוון האמת וכמו"ל ינעת וכו' ע"ש:

כה ב' בס' שמחת ישראל דף נ"ח, סיפור הגאון מ' אלעזר אבד"ק סוכטשוב זצ"ל שהרבי ר' בונם ז"ל בנסיעתו לקרלסבאד ביקר את הגאון ר' עקיבא איגר, וכיבר אותו מאוד, וא' לו הר"ר בונם, אמת שחצי מדינת פרוסיה עומד על זכות כבודו, אך טוב ומוטב היה אם הי' עושה לו נבול סביב, היינו שישב בחדר סגור בהתבודדות בד' אמות שלו, כמנהג רבי, אז הי' טוב לו לכבודו והי' יכול לעשות גם להם יותר טובות, ורע"א כיבר אותו מאוד, גם אח"כ שלח לו מעות חמשים טאלער לקרלסבאד, ואח"כ ביקר גם את הגאון מליסא זצ"ל, וג"כ עסקו בדת, וכאשר נסעו משם שאל אותו הגאון ר' וואס פלאצקיר, שנסע עמו, למה לא אמר מאומה להרב מליסא כמו שא' להגאון רע"א, השיב לו כי הוא גמרא סנהדרין ע"כ ירא ממנו לחות לו דעה ע"ש, בשם ההר"ב אוצר בלום מ' שלמה ענגיקמאן מק' קלאדאווא:

כו ב' בס' דרושי חפץ דף ס"ח, בסו"ס פתחא וואס על ה' סוכה, ועובדא ירענא מה שסיפר לי חר מצורבא טררבנן בשם אביו הה"ג ז"ל ששמע בעצמו מפי רבו רבינו הגאון מהר"י מליסא זצ"ל, שפ"א הי' רבינו החו"ד בלביב וקיבר גם פני הגאון ר' מרדכי זצ"ל בנו של הישועות יעקב, ואמר החו"ד להגרמ"ז איזהו דבר פלפול נחמד, ואח"כ אמר לו החו"ד, תדעו היבתכם עלי כי ע"י זה שאמרתי לכם פלפול זה, אפשר נתן טוב לכתוב בחידושי אשר אני כותב בספר, כי כן דרכי מה שאני אומר אין אני כותב, רק לגדול יקרת כבודכם הנני מוותר ע"ז עבד"ק, והרבר נפלא וכו' ע"ש:

כו ב' ש"ב הרב הגאון מ' שטען צבי וזינגער שליט"א אבד"ק קרופטש: שמעתי שכא"ר נסע הגאון מליסא ז"ל עם בן אחיתו הוא הג' ר' נתן אשכנזי לרבנות בפאטיק א"ב, קענסט דיא זיין רב, א"ל הלא תלמידו אני ונתתם לי הורמנא, א"ל, דע שכל רב דארף קענין שלינגען שפילקס אין נאדלון דעמאלט קען מען זיין רב" ואחר פאטיק הי' רב בדוקלא, וטיסמניץ: אנב ארשום מה שאמר לי הגאון בעל מנחת חינוך ז"ל כשנתן לי הורמנא, נאמר לי בשם הג' ר"מ אבד"ק רימלוב. ז"ל שכל רב צריך להיות לו ר' פנים ושש כנפים, ואני אומר יש לרב ארבעה פנים לזה כן ולזה כן או צריך שש כנפים לעוף משם, אבל אם יש לו רק אחת או א"צ שש כנפים" ודפח"ה עכ"ל:

כז ב' מהר"ש מקלאדאווא הנ"ל: הרב הגה"צ מ' דוד אבד"ק לאסק ז"ל בע"ס השו" מהרד"ד חתן הגה"צ ר' אלעזר אבד"ק סוכטשוב הנ"ל, כאשר שידכו אותו ודרשו נדוניא ג' אלפים רוי"כ, כי הי' לו הרבה שידוכים עם הזן רב, כי הי' עילוי מפורסים, וכאשר בחן אותו חו"ז הגאון מליסא חותנו של הגר"א הנ"ל א' אליו, הלא אני שוה אצלך אקף רוי"כ, וגם חתני הרב ר' אלעזר אקף רוי"כ, ואקף רוי"כ יונתן לך, וכן נגמר השידוך: כמ' הגר"ר אלעזר מסוכטשוב הנ"ל סיפר שבאכלו מוונות על שלחן המדך ממ"ר הוא חותנו הגאון מליסא, הי' תמיד בכל יום ויום ובכל שעה, פלפול גדול, דהיינו למשל כשבא לבהמ"ד וקראוהו לכהן ועוד לא בירך בה"ת, הי' פלפול גדול מה לעשות, וכן לפני נטילת ידים לפעודה הי' פלפול, בקיצור בכל תנועה ועשי' הי' מה לפלפל עכ"ל: ל ב' בס' חוט המשולש דף ס"ב, פ"א בא הגרע"א ז"ל מליסא ושמע מזה הרב בעל חות דעת זצ"ל ורץ ללבוש מלבושיו הסבוכים בכדי לרוץ לאכסניא של הגרע"א ז"ל אבל בין כה וכה בא הגרע"א לבית הרב הנ"ל וקיבלו הרב באהבה ובשמחה גדולה

זכאשר התחילו לדבר אויל סימקא ואתא חורא בפני קדשו של הרב מליכא ז"ל ונבהל מאד, ושאלו אותו אח"כ מה זאת והשיב שמעודו לא ראה עוד איש שיהי' בו כל כך הרבה קדושה כמו אצל הגרע"א זי"ע:

לא פ"א היו בווארשא הרהגה"ג ר"ע איגר ז"ל והרהגה"ג מליסא ז"ל ונסעו יחד בכרכרה אחת דרך העיר, ובאו אנשי ווארשא והרחיקו את המוסים ובעצמם הוליכו את הכרכרה לכבוד הגאונים ז"ל, והרב רע"א ז"ל מרוב ענותנותו חשב שעושים את כל הכבוד והיקר להרב מליסא וירד גם הוא בין הקהל הקודש בכדי לנהל את הכרכרה ולא הכירו אותו מרוב דוחק העם והרב מליסא ז"ל חשב שעושים זאת לכבוד הגרע"א ז"ל וירד גם הוא לנהל את הכרכרה, וכך הוליכו הקה"ק ביחד עם הגאונים ז"ל את הכרכרה הריקה דרך מרחק רב עד שנתוודע הדבר ע"ש:

לב עוד שם דף ע"ד: הגאון אמיתי רבי יעקב בעל חו"ד זצ"ל שהי' אבדק"ק ליסא אשר לא רחוק מפוזנא רק איזה פרסאות, הי' אוהב נאמן לוקיני הגרע"א זצ"ל והרבה פעמים בא לפוזנא לבקרו ואמר עליו שהוא בקי גדול כמו הגאון בעל הש"ך ז"ל וצדיק כמו הגאון רבי שמעלקא הורוויץ ז"ל אבד"ק ניקלשפורג, ואמר עד שאני בא לפתחא דרבי עקיבא איגר אני חושב שאני למדן אבל כשאני בא לחדרו רואה אני מי הוא זה הראוי לקרות בשם ת"ח גדול ואני בטל נגדו בלימודי ובידיעתי בש"ס ופוסקים: פ"א כשהלך הגאון חו"ד מביתו של זקניו ז"ל והתפלל מאוד על רוב גדלו בתורה וכי בכ"ז הוא ענותן גדול כ"כ הרע בעיניו כמעט ואמר בזה"ל: איך ווייס דאס ער ווייס דאס איך ווייס דאס ער ווייס, אני יודע שהוא יודע שאני יודע שהוא יודע ובקי בח"ת ובכ"ז משפיל א"ע נגדי ונגד כל אדם:

לג ופ"א הי' באסיפת רבנים מגדולי הדור בווארשא והתאכסן עם הגאון מהר"י בעל חות דעת ז"ל בבית אחר הוא בעל"י ובעל חו"ד למטה אבל הי' רק למעלה עפ"י הרוב בחדר זקני הגרע"א ז"ל ובא איש א' נכבד אליו בעת שהגאון חו"ד ז"ל הי' בחוץ ואמר האיש באתי לקבל פני רבינו והייתי משתוקק לראותו כראות פני אלקים והשיב זקני ז"ל צער לי כי בזו השעה הלך הרבי, לחוץ אבל כתר ועיר כי בל"ס יבוא עד מהרה, וכאשר בא הגאון חו"ד ז"ל חזרה החדרה הראה זקני ז"ל להאיש והו' הרבי אשר אתה מבקש, גודל העונה מזה נראה כי לא עלתה על דעתו שעליו יהי' כוונת האיש רק על בעל חו"ד שהוא הוא הרבי ורק אותו האיש מבקש ובו רק במעות דיבר האיש וכו' ע"ש, ובדף ס"ו:

לד כ' בס' דעת זקנים דף ט', כי פ"א בא הגאון מליסא לעיר ווארשא, ובעת ההוא הי' גר שם הגאון מ' שלמה איגר ז"ל, וזה הי' בערב הרגל, וכאשר נודע הדבר להגר"ש כי בא חכם לגבולו הלך תיכף לקבל את פניו ולהקדים בשלמו, ויצטרק לפניו על אשר לא המתין לבוא אליו עד יו"ט כי חו"ל א' (ר"ה ט"ז): חייב אדם לקבל את פני רבו ברגל, וגם א' חייב אדם לטהר א"ע ברגל: וכמו שהמאמר השני יכון רק על ערב הרגל שהרי צריכין לכנוס ברגל כשהן טהורין, כן המאמר לקבל פני רבו, יכון על ערב הרגל, ואמר לו הגאון בעל חו"ד ג"כ בדרך הלצה, רבאמת כונת חו"ל שהי' חייב אדם לקבל פני רבו ברגל עצמו, וזה למי שהוא רב אבל מי שלא הגיע למדרגת רב והוא נקרא בשם ערב רב, איש כזה צריכין לקבל פניו בערב הרגל, וכן הוא פני הרב ברגל, ופני ערב — רב בערב הרגל, ראה ענותנותו: (ועיין בס' בית משולם ד"ל הובא י"ת שהי' להגר"ש איגר לפני הג' חמדת שלמה ז"ל, וכפי ששמעתי גם הג' מליסא ז"ל ישב בר"ת זו יחד עם הג' חמד"ש, ועיין בשו"ת חבליים בנעימים סי' ל"ג:

לה וישם מביא דבר יקר בשם הגאון מליסא ז"ל מה שדרש בק"ק זאלקווא נגד המשכילים אשר רוח הכפירה נוססה בהם, וקמו להפיץ ההשכלה הברליונית כגאליצא, ומה שפירש (בתהלים קי"ח) כל גוים סבבוני וכו' סבוני גם וכו' סבוני כדבורים וכו' בכפל הענין ושינוי הלשון ע"ש דפח"ח, ולאשר הם' שביח לא העתקתי באריכות: ובד"ק יש לפרש כונת הת"כ (ברש"י בחקותי כ"ו י"ז) ורדו בהם שנאיכם, שאיני מעמיד שונאים אלא מכם ובכם וכו', ע"ד מש"כ זקני הגאון בהם' פנים יפות שם, ובפ' אמור לפרש הפ' כל גוים סבבוני וכו' ע"ש: ויותר יש לפרש כ' הת"כ עפ"מש"כ בהם' הואיל משה דף ד', והובא בהם' דובר שלום אות קע"ז בשם הגה"צ מהר"ש מבעלז ז"ל פי' המסורה ג' פדות בתנ"ך לענין ג' מיני גלויות ע"ש, ועד"ו גם לפרש בתהלים כל גוים סבבוני וכו' הנ"ל, ועיין בראש ס' אגרת תימן להרמב"ם ז"ל שחושב ג' אופנים שהצירו לישראל ותוה"ק ע"ש והבן ואכס"ל:

לו עו"ש ששאלו אותו מה זה שחידושו בחו"ד ונתת"מ הם בקוצר מילין, ובחבורים אחרים שנרפמו בימיו יש פלפולים ארוכים? וענה גאון יעקב כבר אחו"ל כל אמתא בריבוע, אמתא ותרי הומשא באלכסנא (עירובין ג"ז.) ויען כי פלפולו בדרך הישר הנהו, לכן הוא מעט הכמות:

לו בהם' נפלאות הרבי דף ס"ט הובא דבר יקר ונפלא בשם הגאון מליסא ז"ל בשם פסחים דף מ"ב דרשה רב מתנה בפפוניא לטחר אייתו כולי עלמא חצבייהו ואתו לגבי' ואמרו ל'י' הב לן מיא וכו' ע"ש דפח"ח ושי', ולמותר להעתיק כי הם' שכיח: דה בהם' דבש וחלב דף קנ"ח מובא דבר יקר בשם ק' ז"ל, והם' שכיח:

טט בהם' שבחי צדיקים דף ח' ע"ב הובא מה שסיפר הגאון ר' איצק אורבאך ז"ל אבר"ק לונטשיץ מרב גדלותו וגאון עוזו דשר התורה הגאון מליסא ז"ל, מה שראה ממנו בהיותו אצלו בק' ליסא, ומביא שם שהי' מנהגו שלא לדבר בר"ת בשום ענין אחר וולת באותו הענין שעסק אז באותן הימים עם בני ישיבתו התלמידים, כדי שלא לערבב רעיוניו בענין אחר, כעין כי קאי רבי כהאי סס' וכו' ע"ש:

ס' ב' בהם' שיחת הולין שת"ח החדש דכ"א, איש א' עשה חיבור על ה' פסח והשיג בחבורו על ס' מקור חיים להגאון מליסא, וסיים תמיד ודלא כמק"ח שהוא ר"ת מקור חיים, ובא לפני גאון א' לקחת ממנו הסכמה על ספרו, ויאמר לו הגאון ההוא, נער נשאר נער ומק"ח נשאר מק"ח:

מא עו"ש דמ"ב, להגאון חו"ד ה' בת ושמה ח' והיא אם הבנים הגאונים בעל חסד לאברהם והג"מ דור מקאליש והג"מ אפרים אבר"ק קריסניפאלי כאשר נתקבל א' מבני' לאבר"ד בעיר א' ע"י מליצת הגאון בעל ישועות יעקבנסעה לבובה להביע את תורתה להג' הנ"ל בעבור הטובה אשר עשה לבנה, וכאשר כאתה אל"א אמרה לו: חו"ל א' (ביצה ט"ז.) הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו וכבוד גאונו נתן פת לבני וחובה רובצת עליו להודיעני את כל זה, אכן אין מנדר המוסר שהגאבר"ק לבוב יבא לביתו, לכן באתי אליו להתודע את זאת מפיו:

מב בהם' מקור חיים אות של"א, מבני החו"ב מ' אברהם חיים ש"ב נ' מוניערו, הובא מה שסיפר הגאון חו"ד ז"ל מעשה נורא מזקינינו הגאון רשכבה"ג בעל חכם צבי ז"ל, ועיין בהם' אהר אברהם דף כ"ז ע"ב:

מג בהקדמת שו"ת זכרון צבי מנחם כ': הגאון רשכבה"ג מהר"י אבר"ק ליסא באשר נסע לקבל כתר הרבנות בק' לובלין, ונסע דרך פולאב וכאשר נודע לו גרולת מר אבי היושב בפולאב (הוא המחבר שו"ת זכרון צ"מ) שלח לקרוא אותו, ומאד השתעשע עמו, ונסע אהו לק' לובלין. וכו' והגאון מליסא נתן לו אז היתר הוראה וכו' ע"ש.

ע"ס: ועיין בס' בית משולם דכ"ד ע"ב יסופר כי רצו לתת כתר הרבנות בלובלין על ראש גאון יעקב מליסא, אבל לא נגמר הדבר ולא הלך ללובלין, ונתקבל אז חו"ו הגאון מ' משולם זרמן אשכנזי ז"ל לאבר"ק לובלין ע"ש באורך: ובס' פארי חכמי מדינתנו במבוא ד"כ הובא כי אחרי מות הגאון מהר"צ העלליר נתנו קהל איבן ישן את עיניהם בהגאון ה"ד, ושלחו לו קאנסים וכו' אולם לא הלך לשם: ועיין לקמן אות נ"ד: ועיין לעיל אות י"א:

מד כ' בס' רמתיים צופים דף צ"ח כי הגאונים מ' וזשא אבר"ק שעדליץ ומ' פייבל אבר"ק גרועא למדו אצל הגאון מליסא ז"ל, ויהיו חריפים ושנונים מאוד, ואחר שנתקרבו להרבי מלובלין פסקו מלימוד גפ"ת ולמדו סדרש וזהר, והגאון מליסא כתב להם ד"ת כפעם בפעם, והם לא השיבוהו ונודע לו מזה עד שכתב לפרשיסחא בקובלנא עליהם, ובאותו עת בקשו רב באלטונא ולא מצאו גם בחסידים, אז צעק מו"ר עליהם כי יראו בלימוד גפ"ת ובהיראה, ואמר הלא היה נאה שתלמידי נזע הבעש"ט ימצאו מקום באשכנז לגדור פרץ וכו' ע"ש, ועיין לעיל אות כ"ה:

מה כ' בהק' ס' בית יעקב עה"ת מהנה"צ מ' יעקב אהרן אבר"ק אלכסנדר ז"ל, יתברך הבורא וכו' ובחסדו הגדול הביאני להיות מתלמידי מורי הרב הגאון הגדול רשכבה"ג כקש"ת מו"ה יעקב זצ"ה אבר"ק ליסא, ושמשתי ולטרתי אצלו שנים רבות, ושאלתי ממעייני הישועה מעייני הכמתו, והשי"ת נתן חני בעיניו ולמד עמי לבדי בלידה, מלכר השעורים כסדרן אשר היו למד עם כל בחורי המד בני הישיבה כו' ע"ש:

מו כ' בשו"ת דבר משה ח"א סי י"ז, בדבר ההרסים הגדלים בפרדסי השרים בארצות אלו והם מהוררים מאד תלתא תלתא בחד קינא ותלשין לשעתן מהמחומר, וראש המדברים בזה הוא א"ו מו"ר ההכס צבי זצ"ל בתשובותיו סי' קס"א שנתווכח עם הרב בעל שבות יעקב שקרא תגר עליהם לחוש עליהו משום ספק מורכבים וכו' ודכונא כי שמעתי מאבא מארי הרה"ג שי' שסיפר מוקנינו אבי אמו הגאון האמיתי המאיר לארץ ולדרים בספריו היקרים קדוש יעקב זצ"ל אבר"ק ליסא כי בעת אשר היה מכון שבתו בק' קאליש היה דרכו בקודש להשתדל בטורח רב והוצאה מרובה להשיג קודם החג לולב והדסים החרשים והיה זריו למען המצוה ונסע בעצמו כמה פרסאות למקום שנמצאים בפרדס וחתך לעצמו מהמהובר לולב והדסים הרי שגם הוא עשה מעשה רב כרעת זקינו ראש בית אב למשפחתו הח"צ זצ"ל שהורה לצאת באלו ההדסים וכו' ע"ש:

מ באשר יצאו רבני בר"צ דהאמבורג נגד מהרסי הרת בס' נוגה צדק, ואור נוגה, ונרפס ס' אלה דברי חברי תשובות גאוני הדור זצ"ל ה"ה בעל שו"ת בגדי בהונה, ובעל ח"ס, ור"מ בנעט, ורע"א, ובעל שמן רוקח, ור"א טיקמין, ועוד, או יצא גם הגאון מליסא ז"ל בתשובתו, והיה שם מראשי המדברים, ובתחילה הודיע שהאיש המוכר ס' אור נוגה איש שונה ומטורף ברעת הוא, אפילו כי בר רב לא קרא, והוא משחק בקלפים וקוביות, כאשר עשה בק"ק פוזנא רוב הלילות שהיו שם, ואח"כ כ': זה! קהלת קודש האמבורג המפוארת ומעוטרת סימי עולם הביטו נא וראו אל מי תרמיון האיש הלזה ויטה? הלגאונים אריות התורה אשר הנהיגו אותך בחכמתם על מבועי התורה והיראה, כמו הגאון בעל כנסת יחזקאל זצוק"ל, והגאון בעל אורים ותומים זצוק"ל ושאר גאוני רבים וכו', ולבסוף הסכים שאיסור גמור לשנות שם נוסחא בתפלה, ולשיר בעונג בבית הכנסת בין בשבת בין בחול, וגם איסור גמור להתפלל בשום לשון רק בלה"ק דווקא וכו' ע"ש, ועיין בס' אזה למושב דף ק':

מח יסופר כי הגאון מליסא ז"ל כ' תשובה להתיר ענונה, וכאשר נמר וחפץ להתום שבו, בשגנה גפל צלוחית הדיו על קונטריסו, ונשפך על הכתב, והנית מלתתם

מלחתום, ובימים מועטים בא ההרוג ברגליו: ועיין בקונט' תפארת צבי ד"ר הנד' בראש ס' עטרת צבי:

מט' הוא היה אומר חז"ל אי' רשעים בחייהם נקראים מתים, ולמה אין קוברים אותם, רק שהם רשעים גדולים כ"כ שאינם מניחים א"ע לקבור:

ג' רבינו החו"ד ז"ל כשהי' חתונה בבית עשיר, הלך אל החופה בדרך עקומה, אהורי הרחובות המלאים אדם רב, וכשהי' חתונה בבית עני הלך אל החופה ברחוב ההומי' מאדם רב, באמרו, אם עני משיא בנו אז בתו הוא נס, ופרסומי ניסא עדיף לכן הלך ועבר במקום הפרמס:

גא פ"א נסע הגאון מליסא דרך עיר סוכטשוב, וביודעו כי כל הקה"ק יצאו לקראתו לכבודו, ירד מהעגלה איזה תחומי שבת לפני העיר, והלך רגלי העירה, ועל הדרך מצאו אותו הרבה אנשים שיצאו לקראתו, כי הקול נשמע שהרב מליסא יעבור דרך עירם ושאלו אותו אם לא ראה עגלה ואת הרב מליסא הנומק, והשיב שראה שם עגלה (היינו העגלה הריקה), המה הלכו הלאה נגד הרב והוא בא העירה, והלך לחנות לקנות לו מאכאק לעשן, וגם האשה המוכרת בחנות לא חפצה לשמוע את דבריו ולמכור לו, באמרה שהיא בהולח לצאת לקראת גאון יעקב הרב מליסא, ויצא מחנות זה והלך הלאה ובקצה העיר שוב נכנס לחנות אחר, אבל שם היה בעל החנות איש שלמד בימים מקדם בישיבתו של הגאון מליסא, והכירו, ורץ לרחובות עיר ועשה רעש שהליסר רב הוא בעיר, ובין כה חלף ועבר הרב אחורי העיר, וברח מן הכבוד, אבל כל אנשי העיר כקטן ועד גדול מיהרו ורדפו אחר יעקב איזה פרסאות והשיגו אותו וזכו לחוות פני קדשו ולקבר ברכתו:

גב כ' בס' חוט המשולש דל"ג, כי נקרה אשר, באיזה ענין אשר הג' חת"ס ז"ל השיב להלכה, והג' בעל שו"ת מהר"ם א"ש ז"ל נחלק עליו, וישלח הג' ח"ס את דבריהם להגאון מליסא בעל חו"ד להכריע בין שניהם והג' בעל חו"ד הפליג מאוד את דבריו וכו' ע"ש:

נג בס' אבל יחיד מהה"ג רא"ב פלאהם ז"ל, הספר על הג' מליסא ז"ל, כ' בדר' י"מ מי יגדור נדר, מי יעמוד בפרץ, כי שבר גדול נשברה בתולת בת עמינו, ועקו מרה אל הלך מאתנו מלוש לבנו ועזו תפארתינו, איה אביר הרועים לרעות שה פזורה, ינחם לבטח ברוח עצה וגבורה, שוט שוטף הזמן כי יעבור מי יעמוד ויפלד להשביח גאון גליו, ולענות בצרה, מי יקרא בצדק יענהו אלקיו במרחב הה! שדר צדיק מושל מושיע, שמש תורתו על מרחבי תבל הופיע, מי כמוהו משיב דברים נכוחים ונעימים על און שומעת, בספרו הנכבד חוות דעת, ילחום מדחמות בתשובות רמות להשקיט דברי ריבות, בספר נתיבות, היו דבריו כמטר על גו וכאל צמא מים, בספרו מקור חיים, הוא למפתח שפתיו לפידים יהלכון, מפיו כידודי איש יתמלטון, בספרו תורת גיטין, תשואות חן חן לו, הון עתק כבוד ועושר, בספרו אמרי יושר, יגיד העלומות וסתרי פליאות, כתהום לעומק וכמים לים מכסים, בספרו מעשה נסים, מי כמוהו מורה דרך העולה בית אלקים, יהל בו אירו יפיץ קרנים, היה לנו לעינים בסדר זרך חיים:

זהנה אם אמרתי לספר תהלת צדקת הגאון המנוח זל"ה וישרת מדותיו וכו' אמנם אז זאת אוכיר אשר ראו עיני בהיותי בצל קורתו בק"ק סטרי', אהבתו את התורה היתה עד אין קץ, שבתו וקימתו היא שיהתו, ורחושי הו' מרחשין שפותי' תמיד, בדבריו אלקים חיים, אף בעת התהל' הי' תורתו שעשועו, כשעשוע יונק על שדי אמו, ורוח מבינתו היתה מרחפת על פני תהום הש"ס בבלי וירושלמי ראשונים ואחרונים, כמאפט ימרים של אהבה, וגם אז נדרש לשואליו, נמצא למבקשיו, בדעת נוחה, וברוח נדיבה,

כי זה היה כל חפץ לבבו תמיד להשיב לשואליו דבר, ולהודיעם חקי אלקים ותורותיו הנקיים ככולת, וברורים כשמלה, וטהורים כעצם השמים וכו' ע"ש:

גד ב' ש"ב הגאבד"ק סעראצק שי: אחרי פטירת הגאון האמיתי מ' עזריאל ז"ל הורוויץ האבד"ק לובלין, התאספו רוזני וגדולי העיר ליתן עטרת הרבנות על זקני הגאון מ' נתן ובהגאון מ' ישכר בעריש אבד"ק הנובר ז"ל שישב ודר או בלובלין, אחרי רבנות לזכר טוב, ולא רצה לקבל בשום ענין, ואז הי' דרכו של הגאון בעל חות דעת דרך לובלין לק' יונעפאף להדפיס ספרו קהלת יעקב, ועכבוהו, הוא ועמיתו הגה"צ מ' געצילי ז"ל והמובא במ' בית משולם דל"ב ורצה לקבל עליו עטרת הרבנות, אך לאשר רצה שיתנו לו מעות הרבה לגרש אשתו נהרס עי"ז, ונתקבל או הג"מ יהושע העשיל באב"ד האבד"ק טארניפאל, והי' שם יותר מחצי שנה, ואחרי שראו ההנהגותו ע"ד החסידים בזמירות בני היכלא וכדומה הי' הראש הקהל ר' וואלף ועוד לגנרו, ואחרי נסעו לטארניפאל למקום הראשון להביא משם את ב"ב, שלחו כי לא יוכל לבא לובלינה, מחמת שהוא ממדינה אחרת, לפי חוקי הממשלה, אז נתקבל הגאון מ' משולם זלמן אשכנזי לאבד"ק לובלין בסיועת הגה"צ ר' געצילי הנ"ל. להיותו נכד הח"צ ז"ל וכו' וכו' ע"ש, ועיין לעיל אות מ"ג: ועיין לעיל אות ב', ואות י"ז:

גה במ' ישמח ישראל נדפס צוואת הגה"צ מ' יחיאל זצ"ל אבד"ק אלכסנדר, והוא מצות ומוהיר את בניו ואנ"ש שילמדו ויקיימו צוואת הגה"ק מליסא ז"ע:

גו בהק' מ' חלמת אדם ב': ובהיותי בק"ק ליסא שנת תק"ע וקברתי פני גדול הדור פאר הזמן הגאון הגדול צדיק ועניו מו"ה יעקב בעהמ"ח מ' חו"ד אבד"ק הנ"ל ונתכבדתי ממנו לעיין מעט בחיבורי חיי אדם אמר ברוב ענותנותו אלו היה החיבור הזה מסודר עפ"י סימני ש"ע היה תועלת גדול אף למופלגני תורה כי היה להם הש"ע ללמוד וחיבורי זה לחזור בו וכו' אני פי מלך שמרתי ובביאתי לביתי חזרתי על חיבורי וסדרתי אותו עפ"י סימני ש"ע וכו' ע"ש:

גז ב' מ' קינת סופרים, הג' חו"ד מחו' דנטע שעשועים, ושו"ת יהושע, אבי ר' מרדכי, ור' שמעון מליסא והמכים לשמן המור בשנת תקצ"ט והיה רב בפרדאן והותן הר' צבי הירש תאומים מקאליש והשיבו בשו"ת יהושע ס"ל, והוא בן הג"מ יוסף תאומים אבד"ק בורשטין החו"ד הי' רבו דר' שמואל שמעלקי מקראטשין בע"ס דברי שמואל מדרושים, ור' שמחה יואל ב"ר ישעי' כ"ץ ראבינשטין בע"ס חלת לחם ר' ווילנא תרי"ג, ומ' מי השלוח, רב באיסצא, באלשעוויץ: ועוד מתלמידיו נוכ' לעיל אות מ"ד, מ"ה: ונ"ן החו"ד ז"ל עם גאוני דורו ונוכר בשו"ת נור אריה יהודא האו"ח ס"פ, ובשו"ת יהושע חא"ה ס"ד, ובס"ט, ובחאו"א ס"ו, רמ"ט, ר"ן, שצ"ו, תפ"ט, תקנ"ב, תקנ"ו, ושו"ת בישועות יעקב אי"ח סקס"ט סק"ו, ובסה"ס י"ד סק"ד סק"ד, ובשו"ת נטע שעשועים ספ"ו, ס"ו, מ"ה, ס"ח, ובשו"ת רע"א ועוד:

גח הרב ר' צבי הירש תאומים מקאליש והנ"ל אות נ"ז חתן החו"ד ז"ל הוליד א) הג"מ אפרים תאומים אבד"ק קריסנאפאלי, ב) הג"מ יונה תאומים אבד"ק פרימישלאן, ג) הר"ר דוד תאומים, ד) הג"מ אברהם תאומים אבד"ק בוטשאטש בע"ס שו"ת חסד לאברהם, ה) אשת הג"מ יואל אשכנזי אבד"ק ולאטשוב וצאצאיו הרה"ג נוכר בראש שו"ת מהר"י אשכנזי ממנו, ו) אשת הג"מ יצחק באב"ד אבד"ק קאליש:

גס והג"מ אפרים תאומים הנ"ל אות נ"ח הוא אבי האחים הגאונים מ' משה תאומים אבד"ק הורידענקי בע"ס דבר משה, ומ' צבי הירש אבד"ק חרסקוב בע"ס ארץ צבי, ומ' יצחק אבד"ק ווילקאטש, ומ' יעקב אבד"ק טארנינראד, קאלאמעא, ואחיהם אשת הגאון מ' יצחק הורוויץ אבד"ק טאטניסלב, אבי הגאון בעל הרי בשמים ז"ל, ועוד

מצאצאיו

מצאצאיו הזכא לעיל אות כ"ח, כ"ט, ובאות ב', כי הגאון מ' אלעזר הכהן אבד"ק סוכטשוב ז"ל היה חתן רבינו מליסא זצ"ל, והוא הוליד האחים הגאונים מ' אברהם הכהן מו"צ בק' ווארשא ואבי הג"מ יחיאל מיכל הכהן אבד"ק ואקראטשין ומ' צבי הירש הכהן אבד"ק פולטיסק וניערו והוא חותנו של הג"מ שלמה יהודא ליב אבד"ק וניערו אחי חתני הרה"ג מ' אברהם נתן נ"י איילבערג מוניערז, ואחותם אשת הג"מ דוד מייזלש אבד"ק לאסק, אבי האחים הרה"ג מ' יעקב אבד"ק לאסק, ומ' פנחס אליהו מייזלש אבד"ק וניערשוב ועוד מצאצאי הגה"ק מליסא ז"ל גדולי הדור ע"פ תבל ואכמ"ל: ונח נפשי דרבינו גאון יעקב מליסא זי"ע ביום כ"ה אדר שנת תקצ"ב:

ס ו' ש"ב החו"ב עדיו לגדול מ' שלמה ענגילמאן נ"י מקלאדאווא: שמעתי כי הגה"ק החידושי הרי"ם ז"ל סיפר תמיד המעשה בפני מקורביו בפסח, איך כי הגה"ק הרב מליסא ז"ל כאשר נסע לליסא על הרבנות בבואו איזה תחומי שבת לפני העיר יצאו לקראתו בני העיר לקבל פניו בנהוג, ובתוכם גם מוכר זפת א' (רועקוארש), שנסע דרכו עם סחורתו, כבואם לקראת הרב, נקרב גם המוכר זפת ונתן שלום להרב, ויהי ב'שמעו את הפלפול והחידוש אשר אמר שם הרב לפני לומדי העיר וגדולי, במקום שנתועדו התערב גם הוא והתחיל לפלפל עם הרב, כי היה למדן גדול והרב מליסא נבהל, וצוה להבע"ג שלו להטות העגלה לחזור לביתו, ושלא ליסע עוד לליסא, ובני העיר ראו כן תמהו ושאלו אותו על סיבת חזרתו, והשיב להם, כי ב'חזרתי שחזרתי ליסא מלאה חכמים גדולים, עד כי גם איש פשוט כמוכר זפת הנהו למדן גדול כזה, ואיך הם עוד שאר הלומדים, ע"כ איננו רוצה להיות רב בעיר כזאת, אשר לא ידעו' הם צריכים, והשיבו לו שאר ידמה בנפשו כי בעיר ליסא כולם ת"ח, וכי באמת לא רבים המה לומדים גדולים בעירם כמו הרועקשארו, וכי הוא הנהו באמת מיוחד סגולה בעירם אז נחה דעתו ונסע לליסא, והחי' הרי"ם ז"ל סיפר זאת לדוגמא שאין בושע במה להשתכר וכחז"ל פשוט נבלה וכו': וסיפר הרה"ח ר' משה ליב דאבריןב ז"ל כי הרב מליסא עבר דרך עיר ווארשא, ואז חי' בימים הראשונים שנתקבל הגאון חמדת שלמה זצ"ל לרב שמה, ושאל הרב מליסא את החמד"ש אם הוא שבע רצון ממקום הרבנות החדש, והשיב לו כי היא עיר ואם בישראל, ושוב בעיניו, רק שני אברכים עושים לו צער בדרושיו, אם הוא אומר פלפול, הם באים ומיתרים את בנינו תמיד ומה יש לו צער וכוונתו היה על החי' הרי"ם והג' ר' ישעי' לי שהי' אח"כ אבד"ק פראגא, ושאלו הרב מליסא, אולי היכולת לשלוח אחריהם, ושלח החמד"ש שיבואו, ובאו, והתחיל הרב מליסא לפלפל עמהם, ופנה א"ע אח"כ להחמד"ש ואמר לו בזה"ל, אתם אומרים שאברכים הם, גאוניב גדולים הם, ולא בשם אברכים לכנותם: העולם אומרים כי הגה"ק מליסא ז"ל נתן שבת והודי' להשי' שלא נתן לו עשירות להלוות מעות ואיננו צריך לעשות היתר עיסקא על רבית, ולא שטר מכירה על פסח ועל שבת, וכדומה עכ"ל:

סא ו' כ"ב בס' זכרון לראשונים ליד"ג הה"ג חו"ב מו"ה יקותיאל יורא שי' גרז"ו מסיגט: הגאון מליסא חבב מאוד את דברי הקצה"ח, והגם כמ"פ חולק עליו אולם בכבוד גדול כיאות, וכן הגאון הקצה"ח לא נטר לו קנאה וענאה וחבר קוני' מ'שובב נתיבות", להסיר מעליו השגות, ושוב הגאון מליסא ז"ל חבר קונט' נתיבות לשבת כנודע, ועיין מזה בס' בית יהונתן די"א, י"ב: ושם בזכרון לראשונים דמ"ו יסופר כי הג"מ מנחם שטערין אבד"ק סיגט, הי' דר מקודם בק' מאנאטירין, ובסי' הללו הי' הגאון מופה"ד מרן מהר"י מליסא אב"ד במאנאטירין וכתרו ברית אהבה וידידות, והגאון מליסא נתקבל לאב"ד בק' קאליש והי' צריכים הקהל גם לקבל מו"צ, ועי' השתדלות הרב אג"ל קיבלו את הג' ר' מנחם דמו"צ בקאליש וכו' ע"ש:

שב כ' ש"ב הרה"ג הו"ב מ' חיים צבי תאומים שי' בהגאון אבד"ק קאלאמעה שי' הנ"ל, מקורות אותו גאון זקני זצ"ל הידועים לי ממקור נאמן, סיבת עיבו קהלת ליסא מפני שרצו איזה מתקדמים לעשות נשף חשק שקורין "באל" והומינו נשים למחולות, מיר כאשר נודע הדבר לזקני זצ"ל דרש בשבת בביהכנ"ס והחליט לעיוב את קהלתו, אם כי באו אליו ראה"ק וגם אלה שהומינו את הבאל ואמרו כי מוכנים לותר על זה, בכר זאת השיב הגאון אחרי שכן עלתה בימיו לא יאבה עוד לשאת עריו משרת רבנות בשם: הוא זצ"ל היבר גם השנות על הס' משובב נתיבות מבעל קצ"ח והמה בכתי"י אצל יכדיו בעיה"ק צפת: ואספרה נא איזה דברי צחות מאותו גאון, פ"א בא לבקר את כבוד הגאון בעל ישוע"י זצ"ל בלוב, האב ובנו הגאון רמ"ז שמהו לקראת האורח היקר, ובפרט שהי' לפניו ענין חמור בשאלת עגונה להתייעץ עמו, יחדו למענו חדר מיוחד בבית הג' מלוב והעמידו משמש על פתחו לשרתהו בכל הלילה, מרם נכנס זקני זצ"ל לחדר משכבו לקח אתו את הכתי"י עם תוכן השאלה לעיין בו, ואת המשמש שלח להביא לו שני לוגין מי רבש חזק, כעלות הבוקר בא הגאון רמ"ז ו"ל להדרו כי הי' נכסוף מאוד לדעת כמה עסק זקני כל הלילה, ויהי בשמעו מפי המשמש כי שתה שני לוגין מי רבש חזק לא עלתה שוב על מחשבתו כי עסק בענין השאלה החמורה הזאת, בלאט נגש אל חדר השינה ולתמחנהו ראה על השלחן מונחת תשובה ארוכה שבה בירר הגאון זצ"ל את דעתו בדבר השאלה בחריפות ובבקיאות הפלא ופלא בידו הגדולה, ולא יכול להתאפק מלהביאה לפני אביו הג' ישוע"י ואמר ראה נא אבי מורי מה שכתב הגאון מליסא אחרי שתותו שני לוגין מי רבש חזק, ושניהם התפלאו על התשובה הנפלאה הזאת עד שמרוב שמחה יצאו במחול, כאשר קם זקני זצ"ל משנתו שאלוהו בדברים האלה, אמנם ידענו את כוחו הגדול של הגאון מליסא אבל כי יכול הוא לבדר דין חמור כזה אחרי שתי של שני לוגין מ"ד חזק נפלא בעינינו, אז פתח זקני את פיו בחכמתו וא' הלא נמ' מפורשת היא (יומא ע"א) הרוצה לנסך יין ע"ג המזבח, כלומר הרוצה להשיג ולהבין איך הי' מנסכים נסכים ע"ג המזבח, ובכל זאת הי' שם תמיד יבשה, ימלא גרונם של ת"ח יין, ישתו וישתו ובכל זאת תהי' מחשבתם צלולה וזכה לבוין כהלכה: באחד היו"ט בקרוהו אנשי קהלתו ובתוכם הי' עשיר אחד שהי' מפורסם לקמצן גדול מאוד, עמד זקני זצ"ל ואמר מי שיתן דוג יין הגני מוכן להראות בפניכם גם גדול ממה שהראה מרע"ה, שמע זאת האיש ואמר להביא את הלוג יין או א' להם זקני זצ"ל הרי לפניכם גם גדול משרע"ה הוציא מסלע מים, ואנכי הוצאתי יין מסלע עכ"ל:

סג כ' החו"ב מ' שרגא כהנא נ"י מ'ק' זשארדני: הנה"ק חו"ד זצ"ל בסוף ימיו הי' נמנע מלהתיר לאיש אשר לו נשתתית ל"ע, וסיבת הדבר מפני כי הי' לו צער מנשיו זו מתה, ושוב גירש אשה, וכדומה, ותלה הדבר מחמת כי בילדותו כ' תשובות להתיר ליקח אשה על אשה, ע"כ אח"כ התיר רק לצורך גדול ולעתים רחוקי: החו"ד זצ"ל הי' סגדיו הח"צ זצ"ל, והגר"י עמדן הי' דודו, פ"א א' אורות המהפיקת הידועה הן אמת כי דודי הגאון היבר סידור, אבל הגאון ר"ר יונתן חיבר ס' יערות רבש והוא כ"כ מלא יראת שמים: הוא היה אומר בפ' הגמ' אחרונ' עצי ופריו שוין, ופ"י עפ"י מאחז"ל דר' מינים רומים על ר' כתות ב"א, ואחרונ' מרומז לצדיק. והצדיק מלמר ג"כ את בניו וזהו אחרונ' היינו הצדיק עצי ופריו היינו יוצאי הציון שוין למנוחה ודפח"ח עוד פ"י החו"ד זצ"ל, כפה פרשה לעני וידיה שלחה לאביון כפל לשון, כי בעדקה צריכין להבהין בין עניים איזהו ראוי למתנה הגונה יותר, וכמה כי יש נצרך יותר, ורמז לזה האצבעות, ג' אצבע א' גדולה מחברתה, כן בעניים צריך להבחין בנתינת צדקה, וזהו כפה פרשת לעני וידיה וכו' הייט כמו האצבעות כן נתינת צדקה עכ"ל:

סד פ"א נסע בדרכו ועמד בכפר א' אצל קרעטשמי שדר שם יהודי, וזאת הי' בימי החורף וקור גדול, וראה שבא לשם שוחט מעיר הסמוכה, כי הי' לבעל הכפר לשחוט בהמה, ולאשר הי' קר לו מאוד להשו"ב, רצה הבעה"ב לתת לו מקורם צלוחית חלב חם, אבל השו"ב לא רצה בחמים, רק לתת לו צלוחית יי"ש, והבעה"ב נתן לו, ושוב דרש עוד צלוחית יי"ש, אחת ושתיים, ואחר שכבר שתה כמה כוסות, לקח הסכין של שחיטה ורצה לילך לשהוט, אז אמר לו הרב האורח (כי השו"ב והבעה"ב לא ידעו שזה הוא הגאון מליסא) עמוד, כי שכור לא ישחוט, השו"ב נתמלא חימה על תוכחתו והוראתו, אבל הגאון מליסא ז"ל הוסיף לאמור בדרך בדיחותא, הלא מצינו בחר גדיא בהגש"פ, ואתא מלה"מ ושחט לשוחט, דשחט לתורא, ולכאוי מה חטא השוחט במה דשחט לתורא. הלא סוף בהמה לשחיטה, רק חטאתו הוא בזה ששחט אחר ארבע כוסות, כה עיכבו עד שנודע להשו"ב שהוא הגאון מליסא, וביקש סליחתו וחרד לקראתו, וקיבל ע"ע אשר כן לא יעשה עוד:

סח) כתב בס' מקור חיים אות ט'. הגאון בעל חו"ד הי' פ"א אצל הגאון בעל ברוך טעם ויחדיו השתעשעו בפלפולא דאורייתא, ובהדי שותא א' בעל חו"ד לבעל ב"ט בהיות שבעה"ר התורה נתמעטה מי יודע אם יהי' איזה גדול לאחר ל' או מ' שנה אשר יוכלו לסמוך עליו בהוראות או"ה, ויאמר לו הרב בעל ברוך טעם, הנה חתני ר' חיים יהי' אי"ה רב גדול בתורה אשר העולם יוכלו לסמוך עליו, ויאמר לו החו"ד שאינו מאמין זה, ובמשך הימים כאשר נתקבל הגה"ק לאבר"ק צאנו הי' אצלו ד"ת גדול ופסק כפי חות דעתו, כאשר נודע להרב ר' ברוך לנדא אבר"ק צאנו א' שלא פסק יפה וכתב תשובה גדולה אל הגאון בעל חו"ד והסכים עמו הרב חו"ד להלכה ולמעשה וכ' שהג"מ חיים לא פסק בהלכה, כשנודע הדבר להרר"ח ערך גם הוא תשובה גדולה אל הג' בעל חו"ד וסתר את כל דבריו בתשובתו שהשיב להר"ר ברוך הג"ל ובירר את פסקו בחריפות ובקיאות גדול כיד ד' הטובה עליו וייטבו דבריו בעיני הרב בעל חו"ד והורה לדבריו, וא' עתה אני רואה כי צדק הרב בעל ברוך טעם באמרו שעל חתנו יוכל העולם לסמוך ברבות הימים: ועיין לעיל אות י"ט:

סז) נב' ש"ב המופלג השלם מ' דוד קאננער נ"י מקאליש, גם הדבר הזה על ענותנותו הגדולה דא"ו הגאון הצדיק מוהר"ר ברוך פרענקל זצ"ל אבר"ק לייפניק, פ"א עלה על לבבו לעשות קנזי דינים בדרך שעשה הגאון בן דורו מוהר"ר יעקב מליסא בעה"מ חו"ד ועוד, אך בראותו כי הג' מליסא שנה במק"א ויפסקו שלא כהלכה שב סמחשבתו באמרו: אם הרב מליסא אשר הוא מתון במאד מאד, עלול לטעות, איש אחר שאיננו מתון גדול כמוהו עאכ"כ שרשת הטעות פרושה דנגליו:

כז) הגה"ק מהרר"מ זצ"ל מקאצק כשהי' מדבר מהגאון מליסא זצ"ל הי' קראו דער זיסער למדן, והי' אומר עליו, שכמו שפוסק הוא כן פוסקים גם בעולם העליון:

סח) נב' הרה"ג מ' י"י גרזין מסיניט הג"ל, ש"ב הגאון מהר"ר ברוך פרענקל הי' פ"א בפפד"א אצל הגאון בעל פרמ"ג, וכאשר דיברו הרבה ח"ת הלך הפרמ"ג לאשתו וסיפר כי גאון מובהק ות"ח גדול יותר מסנו בביתו, וכי יזמינו היום על סעודת צהרים, ונתן לו ספרו פרמ"ג למתנה וכו', כן יסופר כי הגאון חו"ד קנה את הס' פרמ"ג והלך וסיפר לאשתו כי ת"ח יותר גדול מסנו קנה את ספרו בעד ד' זהובים: סט) כ' ש"ב הגאבר"ק סעראצק. שמעתי סמ"ו תחריף מ' אפרים פישל ציומיר מליבלין

מלובלין, בהג"ה עניול אבר"ק סטריא, שאביו עשה חתונה בלובוב והיו שם הגאונים החו"ד וההמד"ש לכבודו, והעמידו נר גדול בליל ש"ק, ובא גם הגאון ישועות יעקב זכובדוה לזכר תורה בתחלה, וא' לערך שעה חידוש נפלא בליל מש"ס, ואחרי שסיים א' החו"ד, בנו נעשה עם הנר בליל החורף, אבקש לחזור עוד הפעם, ומעט מעט ויחזו, א' לו הגירו אתם, והחו"ד התחיל להגיד ח"ת, וכולם פתחו פיהם לבלעו, והג' חסרת שלמה א' להם, בבקשה מכם הניחו להוקן לגמור, דרכו לאגיד לאדם דרכו, עפ"י אמת, אחר העיון, והוצרך לומר להם ד' פעמים, עד שבכל פעם שאמר הבינו יותר העמקות :

(ע) ב' בס' נפלאות הרבי דס"א בעיר פייוז היה רב גאון בשמו ר' נחמן אמשטרדם וז"ל וכו' והי' קפדן במ"כ, ונתן לבעה"ב השוב מכת לחי, והיו שם מחלוקות גדולות, ובאו ב"ד לישב כדינו עם בני קהלתו ה"ה הגאון מליסא בעל חו"ד. ורע"א מפונגא, ור' היים אורבאך בל נטשין זצ"ל וראו שא"א שיהי' שלום בעיר רק בצאת הרב מ"אם, ופסקו שידחה טכונתו, אולם יראו מלפניו לאמור הפס"ד וכ"א א' על חבירו שישמיע הפס"ד ע"כ נפל הגורל על הגרע"א ז"ל, וכאשר שמע הג"ר נחמן את גור דינו לקח מקלו והרמילו והלך לדרכו. ורצו אחריו הגאונים הנ"ל ובקשו אותו מאוד והפצירו בו שידחה נסיעתו מכאן אחר איזה שבועות, עד שישג מקום רבנות בעיר אחרת והוא באחת שמוכרח תיכף לקיים הפסק דין, וכאשר יצא מהעיר עוד לא הרחיק ללכת, הקפדתו ללהב יצא, וכל העיר היתה למאכלת אש ז"ע :

(עא) ב' ייטב לב פ' רברים מביא מהגה"ק חו"ד ז"ל שהזכיר לבניו בעת יתקברו לדות רב אב"ד וזהו לדרוש מקודם בבואם העירה שיקבלו על עצמם שיהי' בין לדין ובין לשעות, ואם יקבלו אותם לאיזה משפט למק"א יאמרו מקודם שיקבלו הבע"ד אותם בין לדין ובין לשעות כי השעות סצני מאוד, כדאיתא בירושלמי לית האידנא מאן דירע לסידן דין תורה ואם הראשונים כך א' אגן מה נא' וכו' ע"ש : הנה לעיל אות ח' כ' שהי' הגה"ק בעל חו"ד תלמידו של הגה"ק ר' משולם איגרא זצ"ל, עתה ראיתי בהק' המו"ל שו"ת רבינו משולם איגרא (ד' ווארשא תרמ"ה) שכו' : ואשר נודע בשערים שהגאון בעל חו"ד קרא את כבוד רבינו (הוא רבו ר"מ איגרא זי"ע) בשם ר"ת בעל התוספות, שמעו אזני מפיו הקדוש בילדותי בהיותי בעיר קוראב הכמורה ללובלין, כד אתא להתם, (עיון לעיל אות מ"ג, ואות ג"ד), והתאספו אליו גדולי התורה מסביב, וידעו בו שהי' מכיר מעוריו חילו באורייתא ומבסיסי חכמתו, ודייק וגמר שמעתיא מפומיה, שאלוהו על מעשה תקפו ונבחרתו באביב חלדו, השיב האם תבקשו לדעת מעשיו של רבינו תם, אך אודיעכם מקצת שבחו, בהיותו כבן תשע שנים הללוהו בשערים כי יודע להגיד בע"פ כל כפרי הגאון בעל פ"י, בהיותו כבן י"ב שנים השיב לשיאליו מה הירש כל א' מבעלי התוס' כמו הר"י והר"ת וכו' בכל הש"ס, והיה סופר ומונה הדוש כל אחר מהם בכל מסכתא ומסכתא איש על רגלו, כשהיה לאיש אי ח"ו אשתכחת תורה מישראל הוה טהרר לה בפלפולו ע"ש : וז"ל בשו"ת רבינו משולם איגרא חאע"ז סי' כ"ה לתלמידו המובהק הדוח, שלום לכבוד אחובי הרבני המופלג החריף השגון מו"ה יעקב נ"י מאוד בקשתי לכתוב התשובה כל מה שדברתי עמו בע"פ והן מה שאמרתי לו על הא דאיתא איבעי' בניטין דף פ"ב ע"א וכו' ואחר שהאריך עם בפלפול עצום סוד"ק עוד יש להאריך אך שבעל הדרך ירט לנגדי ומאוד בקשתי שתתאמץ ולכתוב הק' משולם איגרא, עיון לעיל אות י"ט :

(עב) ב' ש"ב הה"ג מהר"א אטינגא נ"י סיפר לי יד"ג הרה"ג מ' דוד צבי שי' ראבר"ק דוקלא ששמע מפי תלמי הג"מ יוסף משה ראבר"ק פרעמיסלא כי פ"א נודמנו

הנאמרים בעל הו"ד, והר"ר יוסף אשר אבד"ק פרעמיסלא בלכוב אצל הגאון ישוע"י, ובאותו העת שישבו שם יצא הישוע"י לחוץ לעשות צרכיו, ובא איש א' עם שאלה חמורה ושאל איתם, ופסק א' מהם להכשיר וא' להטריף והתוכחו וא"ז, וכאשר שב הישוע"י הביתה וסיפרו לו השאלה וכ"א א' דעתו, ואמר להם שיאמרו לו כ"א המקור ואמרו לו, וא' להם הישוע"י שהדין עם בעל חו"ד אך לא מטעמו ומקורו והמקור הוא ממק"א והראה מקור לדבריו עד שנשתוממו שניהם מגודל חריפתו ובקיאתו, ואחוז שניהם בידיו של הישוע"י זה ביד ימינו וזה ביד שמאלו ונשקו את ידיו מרוב אהבה וחיבה עב"ל :

ענין עיין דעיד אות נ"ה, עתה הגיע לידי הם' ישמח ישראל ושם בוז"ב דנ"ו בהצוואה של הה"ק ז"ל ב' בזה"ל : הגני מצוה אתכם בכל תוקף כדין צוואה שתקיימו הצוואה כבוד הרב הגאון מו"ה יעקב זצ"ל מליסא המתחלת כתוב בתורה כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ד' וגו' ואם הציווי לכניו אחריו גורם אהבת השי"ת ראוי וגכון לכל אדם להיות כתובים לפניו וכו' הכרך כל הצוואה שצוה הגאון הנ"ל לכניו אני מצוה אתכם שתקיימו חוץ מסימן כ"ח גם סוף סימן כ"ט דבכל יאהרצי"ט יתענו, אם יהי קשה התענית או שיהיה ח"ו איזה מכס איננו בבריות יוכל לפדות התענית בכסף, גם מה שכתוב בסימן י"ד לפי שאני יודע שאתם חלוצים אין באפשרכם אף פ"א בחודש להתענות, אך כל מי שיהי בכח יתן פ"א בחודש איזה סך שיהי עולה במקום תענית, גם מזה שכ' בס' כ"ו גם זה תקיימו גם אתם רק להספיד מזה תהי' פטורים וכו' ע"ש :

דברי הכו"ח לכבוד קדושת ש"ב הגה"ק, רשכבה"ג וצוקל"ה ואני תפלה יהי' נועם ה' עלינו, ויאיר פניו אלינו, ולא תמוש התורה מפנינו ומפי זרעינו וזרע זרעינו, ולא נבוש ולא נכלם מאבותינו, אבינו מלכינו, רב לנו שבת בעמק הבכא, למה תעשה לעבדיך ככה, זכור השבועה, ותמהר הישועה, השמיע התרועה, ותבשר השמועה, כי קרבה באה השעה, ולשבועים דרור ומרגעה, כי שם קץ לגלותינו, כן תהינו ותחוינת עינינו, יום ג' במדבר כ"ז אייר שנת תער"ב לפ"ק :

צבי יחזקאל מיכלזאהן אבד"ק פלונסק והגלי' בעהמח"ס דגן שמים וש"ס.

כרוב בתורה (בראשית י"ח) כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת
ביתו אחריו ושמו דרך ה' וגו' ואם הציווי לבניו אחריו גורם אהבת
הש"ת ראוי ונכון לכל אדם להיות כתוב לפניו דברים הנוגעים לדרכי ה'
ויראהו למען ישאר לבניו אחריו אולי יקבלו ממנו ויזכה על ידי זה להיות
נשמתו צרורה בצרור החיים, לכן נהתי לבי לכתוב הנהגות הנוגעים
ליראה את השם הנכבד והנורא :

א אהובי בני תחלת דינך כל אדם על דברי תורה יהיה לך שיעור קבוע בכל יום
למקרא ולמשנה ואם כי אמרו חז"ל תלמוד בבלי כלול מכולם. הם כבר מלאו
כרסם במקרא ומשנה, וגם כי אין ילד הרע שולט ללמוד שלא לשמה ללמוד משנה
ומקרא, ואף שלא רחיקם כן ממונו, בנערותי עשיתי כן ולעת זקנותי בגד בי הזמן
והייתי ערוד מאוד ולא יכולתי לקיים כאשר עש לבני :

ב אם תזכו ותהיו לומדים תקבעו לעומכם שיעור פשוט בכל יום לא פחות מדף
אחד גמור כדרך ש"ס מלבד שיעור עיון ויהיה זה לחק ולא יעבור. ואם יהיה
לאל ידכם לפלפל בח"ת תקבעו בכל יום שעה א' ללמוד שיעור עיון כי עיקר
השאלה הוא פלפול בחכמה והעיון שתלמוד יהיה חליבא דהלכתא לא בפלפול
הנהוג בעונותינו הרבים בדור הזה :

ג תלמדו בכל יום דף או עמוד ש"ע או"ח. ותראו שיהיו בקיעים בו בהדינים
היטב כי רוב דיני או"ח מוזמן לאדם בשעה שא"א לאדם לעיין ולשאול לחכם
וכבר חזרתי בזה סדר תפלה עם כל הדינים כדי לזכות נשמותי. גם בכל שבת
תקבעו ללמוד שיעור בזהר הקדוש וכל מה שתלמדו תחזרו ותשנו היכף כי מלימוד
פעם א' אי אפשר לזכור כדאמרין במסכת עירובין נ"ד לא יחרוך רמי' לידו לא
יחרוך ליד הרמאי וכו' :

ד תלמדו כמה פעמים תהלים עם פירוש המילות ושיהיה שגור בפיהם עם פירוש
בכדי שהבינו היטב בשעה שהאמרו לנקה ותזהרו לומר חמשה קפיעל בכל יום
לא פחות כי בזה מליב הלז לעבודתו ית"ש וכבר ביקש דוד המלך ע"ה שיהיה
נחשב כעובד בנגעים וטהרות, ובה אין השם בלא לשמה :

ה תראו ללמוד שתהיה בקיאים היטב בדיני וטהרות כי כמעט נשכחה הלכה זו מישראל
בעוה"ר כי הדבר הלוי נכסם דלאו בני הורה יניהו ותכבדו חיוה יום ראיתם
למען תדעו איזה יום המהיום בהפרכה. וגם תלמדו היטב הלכות לניעות באו"ח
סי' ר"נ ובשעת זיווג תחשבו בד"ת כי זה מוטיל הרבה שיהיה הבנים היולאים מכס
מלאי ה' ולומדי תורה ותחשבו כי דבר זה הוא נמאס מלבד גזירות הבורא לקיים
מלותיו וכאשר יהיה לכם בנים מאוד לריך תגבורת רחמים בכוונה גדולה שיתן להם
הש"ת לב להבין ולהשכיל בתורה ובמצוות :

ו מאוד תשגיחו במלמדי הינוקות כי בעוה"ר נתמעט התורה הקדושה ולומדי
ובמטמונים לריכים לבקשו ולא תניחו בנים קטנים בין הגדולים כי בעוה"ר הדור
פרץ ולומדים אותם תפלות ודברי הבאי ובפרט בשבת ויו"ט תתנו השגחה יתירה על
בניכם לבלתי יתחזרו עם ילדים חליפיים. כי מאד לריך שמירה לזה ותזהירו המלמדים
ע"ז מאוד וכאשר יגיעו לבן שמונה ותשעה תראו ללמוד עמהם מהכת אחת כסדר.
והבנים ישנו אותה תמיד עד שתהיה שגורה בפהם כי אינו דומה שיהיה פרקו מלאה
פעמים

צוואת המחבר

פעמים וכו' והראו ג"כ שיבינו הילדים מולאי הדינים ממה שילמדו. ואם תזכו ותהיו לומדים תבינו בעלמכם עוב הלימוד :

ז מאוד תרחיקו עלמכם לבלתי קבל עליכם התמנות הרבנות. כי אם הראשונים שהי' לבבם פתוח כפתחו של אולם אמרו עליהם ברעות נפשאי לקטלא אזיל. אכן יחמי דיתמי מה נעני' בתרייהו ואם מולד הכרח גדול תהיו מוכרחים לזה תזהרו לדרוש מקודם בבואכם העירה שיקבלו על עלמם שיהיה בין לדין ובין לטעות. ואם יקבלו אחכם לאיזה משפט למקום אחד תאמרו מקודם שיקבלו הבט"ד אחכם בין לדין ובין לטעות. כי הטעות מלוי מאוד או שתאמרו קודם גמר דין להבט"ד שאין אחס דגין רק כפי שיקול דעהכם. ואפשר שטעינו על כן תקבלו ע"ע בין לדין בין לטעות : **ח** אהובי בני מה מאוד תרחיקו עלמכם מהשמחה והשחוק כי היאך ישמח האדם אשר בכל יום השכם והטוה ואם היה אדם חייב ראשו למלך ב"ו היאך היה שמח בפורים ובחג ק"ו שחייב ראשו למלך מלכי המלכים הקב"ה. ולא תשמעו לאותן האומרים כי מהראוי להיות כל ימיו בשמחה. כי זהו הכל מעלת היל"ר ושחוק וקלות ראש מרגילין האדם לערוה. ובכל עלב יתה מותר רק בעת עשיית איזה מלוא או לימוד תורה יהיה בכוונה ובשמחה הלב אמנם לא בשחוק כי השחוק הוא מדה רעה מאוד :

ט בתפלה תכונו פי' המילות. ובזכירת השם הכבוד והגורא הכינוי כמ"ס בש"ע או"ח. ובכוונת הסודות עפ"י חכמת הקבלה לדרך שמירה וזהירה יתירה לבל יבא לידי קילוף בנטיעות ואין לסמוך על לימוד חכמה הזאת בזמן הזה משום אדם ובפרט מאותן שלא מלאו כרסם בש"ס ופוסקים. ומהפארים בהכונה זו לא תאמין ולא תאצה ולא תשמע אפילו לדבר קל מהם. ולא שמענו מי בהיה מכיר חכמה זו לאמיתתה רק אותן שהיו חרופים עובא כגון הרמב"ן והר"י ודומהם זל"ל ועם כל זה היה עיקר לימודם בש"ס ובפוסקים כמבואר בספרי הרמב"ן והרשב"א עיי"ש : **י** אהובי בני. מאוד תזהרו באיסור חדש וכן בשחיית טוטין ביו"ט ראשון. וכיוצא בדברים הנוגעים לאיסור דבר תורה ואין לסמוך על כיוצא בזה בדברים הנוגעים לאיסור ד"ת. על קולות שהקילו האחרונים זל"ל ליישב המנהג. כי כבר כתב הר"ן בתשובותיו שאין לסמוך על שיקול דעהנו בדבר שנוגע לאיסור ד"ת. ואמנם בדבר שהוא רק איסור דרבנן. כגון שמרים של חדש שאין בו רק משום מעמיד וכן שהיית הטוטין ביו"ט שני וכדומה לזה יש לסמוך עליהם :

יא מה מאוד תרחיקו עלמכם מומדת הגאווה ואמרו רבנן בכפילא מאוד מאוד הוי עניו ושפל רוח כי תקות אנוש רימה. ואם יעלה על לבו תעליו כי רבו למשל **יב** ראש. בוודאי יברח מומדת הגאווה כי חוטא כל יתגאה ותמיד יעלה על לבבם אף אם תהיו בעלי נומון ועושר כי הכל ביד ה' ותמיד הליירו בעיניכם כאלו כבר חלו עליכם כל המקרים ופגעים רעים שאפשר להמלא בעולם. כי הלא תחת הפחדות הוא. ובעיניכם אחס רואים כי אנשים מוכים במקרים ופגעים רבים. ואף אחס קרולים מחומר כמוהם ובמחשבה זו תרחיקו עלמכם מומדת הגאווה והכעס. כי היעמוד לבכם התחזקה ידיכם בעת יעלה על זכרוניכם הפגעים רעים המעוררים לבוא על האדם. ואף מבגדים גאים תרחיקו עלמכם כי היאך יעלה על לב הוטא ונעוהד לרעה לקשט ב'יו :

יג מה מאוד תרחיקו ותמעכו בשיחה אפילו אם תשתו. לא ולמד מברוריא דיתתו ד'ר

צוואת המחבר

דר' מאיר בעירובין נ"ג שהקפידה על ששאלו אותה באיזה דרך נלך ללוד. ולא אמרו באיזה ללוד. מהא דאל תרבה שיחה והא דאל תרבה שיחה באשתו אמרו באבות אפילו על שיחה קלה קטנה שבין איש לאשה עתיד ליתן את הדין בא וראה עד היכן ראוי להרחיק משיחה. ובפרט עם נשים אחרים שהוא גורם להרבה עבירות בלתי אפשרי לספרם :

יג תראו להשיא צניכם אשר יחונן אהכם אלהים בעולם קטנים מהרבה טעמים ובפרט לפי המנהג הרע ההוא שבוסין לבעול בעולת מלוא היקף בלילה ראשונה עבראוי להשיא הצנים קטנים שאינם יודעים עדיין ואינם בני הולאת זרע :

יד הגם שמהראוי להאדם ליטב כל ימיו בהעניית וסיגופים דמלינו בהתנאים שהושחרו שיניהם מפני התענית מפני דברים קלים וקטנים. אכן המורדים והפושעים מה נענה בתריעו מה נעשה לכפרה הלא ראוי להתענות ולסגף עצמו עד מות אך מחמת שהדור חלש ובפרט אחס שאני מכיר בכס שאחס חלושי המוג וא"ל לכס לסגף עצמכם. מ"מ הראו שלא יעבור חודש שלי תענית אם לא שהכירו בעצמכם חלישות כח ותרבו בלימוד תורה ומלות כאמרם ז"ל עשה חבילות עבירות יעשה חבילות מלות: **טו** אל תהיו קמלנים ח"ו בעשיית מלוא ובבוא חג הבוכות הראו כל אחד ליקח לעצמו אתרוג מיוחד למטו. או אם איזה למדן בשותפות הדע להקנות במתנה ע"מ להחזיר ויאמר בפירוש אחד להכירו שנותן במתנה ע"מ להחזיר וכדעת הגאון שהובאו דבריו בהג"מ ברמב"ם הל' לולב ואף שהקשה שם עליו מ"מ נ"ל בדבריו וישבתי קושייהו בחידושי. ובפרט כי יש לעשות לנאת כל הדיעות ולא לסמוך על האחרוג של קהל וכן כל מלוא ומלוא תלמודו כל הלכה בזמנה בשלחן ערוך או"ח למען תדעון כל הדינים בצרור :

טז תזהרו בבוא ח"ו עליכם לרה או איזה יסורים לומר ואהה לדיק על כל הבא ולקבלם באהבה ולהשיב הלואי שיהיה לכפרה כי כאשר אמרו ז"ל יפה שעה אחת של קורת רוח בעוה"ב מכל חיי עוה"ז כן שקול לער עוה"ב מכל יסורי עוה"ז אפי' יסורי חיוב ועני ואציון כל ימיו ומי הוא אשר יחשוב זה ולא ימתקו עליו יסורי עוה"ז ובפרט בדור הזה אשר בעוה"ר כמעט כל פשע ומרד נדמה כהיתר וכמאמר דוד אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי שפירשו המפרשים בזה שטוב והסוד נחשב לי במה שירדפוני כל ימי חיי בכדי שיהיה שבותי בבית ה' לאורך ימים :

יז הנני מזהיר אהכם שתקבעו שיעור בכל יום בספרי מוסר בעוה"ר נעבה לבנו כלב האבן ומחמת ספרי מוסר יתרכך לב האבן. הכלל למען השם תראו וכן תעשו שיהיה רוב מעט לעת בלימוד תורה בקציעות שיעורין וכאמרם ז"ל הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה :

יח מה מאד הזהירו מלדבר על אדם שום דבר רע אף אם עושה מעשה זמרי כי הלא נפסקם יודעת מאד כי גם בכס יש דברים רעים ואולי שקול יותר רע שבכס מהרע שבו והיאך ימלא לבכם לדבר רע על חבריכם ובפרט בידוע גודל עון לה"ר בגדול עונו מנשוא :

יט כשמכניסין אדם לדין שואלין אותו נשאת ונתת באמונה לכן כלל גדול יהיה לכם בדיני ממונות כל אשר יהיה לכם גמגום באיזה דבר ממון שיש לכם עט ואחרים אל תבסקו הדברים מפי עצמכם רק ע"י שאלת חכם אחד אף שהיו עולכם חכמים כי אין אדם רואה חוב לעצמו ובאם שיבא ממון חבירו לידכם בלתי ידיעת חבירו

צוואת המחבר

חבירו ויהיה לכם תביעת ממון עליו אל תאמרו הואיל וזה לידינו החזקנו. ולא אודיע
 לו כלל רק התפוס בשביל המגיע לי הללו ואף ע"פ שאלת הכס אל תחירו לעלמכם
 כי לדיק הראשון בריבו וזה השני וחקרו. ואף אם לפי דעתכם החוב ברור כי שמה
 ספק מלוה ישינה יש לו עליכם עד שתודיעו אותו ותאמרו לו דע כי כך וכך יש
 לך אללינו ואתה קום ועמוד בדין עמנו והרי אמרו ז"ל במס' ברכות פ"ק גבי רב
 הונא דתקיפי ליה ד' מאות דני דחמרא וחשבו ליה רבנן עון על שלא יהיה ליה
 שיבשא לאריסא אף שאמר להם מי יהיה לי מידי ובוודאי ר"ה קושטא קאמר והאריס
 גנב כפלי כפלים מרב הונא ואפ"ה אמרו בחר גנבא גנוב וטעמא טעים והיינו ע"כ
 משום דלא הודיע ליה להאריס דאם היה עושה כן בידעת האריס לא היה עליו
 שום השמה דעבד אינש דינא לנפשי' וזהו שאמרי בחר גנבא. ולא בחר גזלן
 אלא דאי בידעת חבירו מותר ובלא בידעתו אסור. אף בשאלת פי הכס דכל זמן
 שאין הנהצת בפניו אי אפשר לידע כי לדיק ראשון בריבו. וגם אפשר מלוה ישינה
 יש לו עליו ואולי פ"י הקירית השני בפני הכס יבורר הדבר. וגם אם יתוודע
 הדבר יבא לידי חילול השם — [הגה"ה מדברי רבינו ז"ל נראה. כי לחומרא בעלמא
 הזהיר אותנו בזה שלא ליקח בלוי בלי ידיעת בעליו. וחסר למנוח ראה מעובדא
 דר"ה בפ"ק דברכות והנה לפנינו תלמוד ערוך. ב"ק כ"ז ב' בן בג בג אומר אל
 תכנס לחצר חבירך ליעול שלך שלא ברבות שמה תראה עליו כגנב אלא שבור שיניו
 ואמור לו שלי חני נוטל ואף דאמרינן שם בן ב"ב יחידהא הוא ורבנן פליגי עלי'
 מבואר שם בסוגיון דעיקר הפלוגתא אי עבד אינש דינא לנפשי' ובהא דאמר שבור
 שיניו פליגי רבנן עלי' אבל בהא דלא יכנס בטהר לא מלינו חולק בזה. והא ואחוי
 לך יותר מזה בת"כ ובילקוט פ' קדושים וז"ל לא תגנבו מה"ל מכלל שנאמר בגיבשה
 כו' בן בג בג אומר אל תגנוב את שלך מבית אחריים שמה תראה כגנב. אלא שבור
 שיניו ואמור לו שלי נטלת הרי אתה רואה דלכן בג בג ילפינן לה מקרא מיותר דלא
 תגנבו. והוי לאו גמור. התמה? האם נעלם זאת מעיניו הכדולח של מו"ז מאזה"ג
 ז"ל. ונראה דרבינו ז"ל סובר דלחכמים שם דמוקי שם קרא דל"ת למילתא אחריתי
 ליכא בזה איסורא מלך הדין. ותבתי להציא רחיה לזה. מדברי הראשונים ז"ל
 שהקשו בפ"ק דמלועא אמאי כופר בפקדון פסול לעדות נימא שמה ספק מלוה ישינה
 יש לו עלי' כדאמר אביי שם דמה"ט מחייבים בשבועה ולא אמרינן מגו דחשיד אממונא
 חשיד אשבוטתא. משום דשמה סמ"י יש לו עליו ואם נאמר דאסור ליקח שלו בלי
 הודעת בעלים מאי קושיא דילמא בשבועה שפיר מהינן דל"ת אממונא הואיל ונוטל
 את שלו ולא חשיב חסוד אממון שיהיה חסוד אשבוטתא ומ"מ פסול לעדות הואיל
 ועבר על לאו דל"ת אף אם יש לו מלוה ישינה אסור ליקח בלי ידיעת בעלים.
 ואולם אין מזה ראי' דאף לכן בג בג דיליף לה מל"ת לית בזה חיוב מלקות דהו"ל
 לאו שבכללות דמהאי קרא ילפינן עוד כמה ענינים. גונב ע"מ למיקט ושאר דברים
 כמבואר בפ"ס וילקוט שם ומה"ת לא מפסיל אלא בלאו שיש בו מלקות. ובלאו
 כזה לכ"ע אין לוקין הואיל ואין האיסור מפורש בקרא פי' תוס' סנהדרין ס"ג ד"ה
 אין לוקין וט"י בב"י אה"ע סי' מ"ב דבהתראת שפק דאין לוקין לא מפסיל מה"ת
 ומבואר בסוגיא דמלועא דף ה' דכופר בפקדון מה"ת פסול ולהכי שפיר הקשו דנימא
 שמה ספק מלוה ישינה יש לו עליו. ועוד יש מקום לומר דהכי דאסור ליעול שלא
 בידעת חבירו היינו בחבירו אינו יודע כלל שהוא תופס משלו כלום. אבל כהנ'

שחבירו יודע שהוא חופס משלו רק שהוא כופר בשביל מלוא ישינה שיש לו עליו ל' עבר על לאו דלא תגנובו ושפיר קשיא להו. אמאי מפסיל בטוען להד"ס בפקדון : ר"פ י"ז יתייבב לנו קושיא עלומה בדברי הראשונים ז"ל בשבועות ל"ז בהא דמבעיא התם הזיד בשבועות הפקדון והתרו בו מאי אי חייב קרבן עם המלקות אי לא. ומקשה דאי לא התרו בו מחייב הא הו"ל כפירת דברים ללא יועיל בכפירה הו"ל ויש עליו עדים ונחקשו שם הריטב"א והרשב"א והר"ן בשם הראב"ד ז"ל . דאמאי לא מוקי לה כשהעדים קרובים למפקיד . דהוי ליה שפיר כפירת ממון ואפ"ה מהימני לחייב קרבן דפלגין דיבורי וראוי לעורר בזה . דהרי הראשונים ז"ל בב"מ שם כ' דהא דפסול לעדות בכופר בפקדון . ולא אמרינן סמ"י יש לו עליו . משום דאין ס' מוליא מידי ודאי וכן י"ל הו"ל וכצ"ל שידע שב"ד יחייבוהו עפ"י עדים . ע"כ בתורת גולן אחי ופסול לעדות וכ"ל לא שייך כאן כשעדים קרובים למפקיד דאין עדים מחייבין ממון וכן תי' הראשון ל"ש כאן לענין מלקות דבשום אד ס' בעולם לא מחייבין מלקות וראיתי בתומים ס' ל"ד שהעיר בזה ולהנ"ל א"ש דשם שפיר הקשו דוקי דמייירי בכופר בפקדון שטוען נאנסו והעדים מעידין שראו אותה עתה בידו דבכה"ג ליכא למיתש לשמא סמ"י יש לו עליו דהרי גם בזה אסור לקבל בחובו . ועבר על לאו דל"ת להבי ל"ח לזה וחייב מלקות וע"כ התם מייירי בטוען נאנסו בענין שהבע"ד ח"י כלל להכחיש אותו דהל"כ תקשי היאך משכחת לה חיוב מלקות הא הו"ל התראת ספק שמוא שמוא מהפקדון . ולא נשבע לשקר כמ"ש התוס' לענין שבועות העדות שם דהוי התראת ספק דלמא אשתלי וע"כ דמייירי שטוען נאנסו והעדים ראוהו חללו ובכה"ג ל"ש שמוא אשתלי וא"כ בזה ל"ש חששא דמ"י דאסור ליקח שלו בלי ידיעת בעלים והבן היטב . ואולם נלפע"ד עוד רחיה דלית הלכתא כבן בג בג דרבנן פליגי עלי' בהאי דקאמר אבוי בהאי דשניס אוחזין דל"א מגו דהשיר אממונא השיר אשביעתא דלמא סמ"י יש לו עליו . ומקשי ח"ה נשקול בלח שבועה וא"כ דאסור ליקח שלו בלי ידיעת בעלים שפיר רמי שבועה עליו כי היכי דלודי ליה בשביל מה הוא חופס דכ"ז שאינו מודיע בשביל מה הוא חופס הו' כגנב ועבר על לאו דלא תגנובו וע"כ דרבנן פליגי עלי' דבן בג בג והלכה כוותיהו . וכן יש להוכיח מדברי הרא"ש פ"ב דמניעא שכתב בהאי דסלע שנפל משנים דחייב להחזירו דהאי דנפיל מיניה לא מייחש מימר אמר אחרני לא הוה בהדאי אלא האזי נקיטנא ליה ואמנינא אנת הוא דשקליתי' וכזה הרא"ש שם דהיום ומחר יתפוס משלו וכבר תמחו בזה דהיאך יתכן שיועיל הפיסה מספק ועיין סמ"ע וס"ך ח"מ ס' ע"ה והפירש הברור בזה דודאי הב"ד לא יחייבו מספק אלא דהוא כופר שיתפוס בלי ידיעת חבירו ואין עלי אסור הו"ל ולפי דעתו ברור בעיני וכן נוקפו שחבירן ודאי לקח שלו וכ"כ שארי בתומים שם וא"כ דאף שמגיע לו אסור לתפוס בלי ידיעתו ועובר על לאו דל"ת היך יכול לתפוס וע"כ דלית הלכתא כבן בג בג דרבנן פליגי עלי' וכנ"ל ולכן דברי רבינו ז"ל ברור מללו דאפ"ה אין לעשות כן וגם יש עוד תוס' בדברי רבינו ז"ל על דברי בן בג בג דאף שלא בא לידי מתחלה בגנבה דליכא כאן לאו דל"ת רק שנתן תחלה לידו מדעתו ושכח אח"כ דאסור להתחלה עד שידיע להחזירו וירד לדין כא"פ . ועוד יש לפלפל בזה ואין כאן מקום להאריך ע"כ הגה"ה מהגהות ר' אברהם תלומדים ז"ל . ועיי' במרדכי פ' המנחה :

כ' א"כ תזכו וזהו לומדים קודם שההחילו לעסוק במו"מ תלמודו הלכות רצות בעיון

היטב לזנון חס' בקיאים בכל הלכותיו כי בקל יכול אדם להכשל באיסור רבות בעסק מו"מ וכ"ש בעסק הלוואות וקודם שום עשיית מו"מ יפלט הדבר במהותי השכל אם נוגע הדבר באיסור רבות כי בקל יכול אדם לטעות בו כגון במכירה בהקפה ביוקר משווי וכדומה לו הרבה אשר ה"א לפרטם. ולריך להלכות אלו לימוד ועיון רב כי הלכה חמורה הוא מאוד :

בא מה מאוד אני מזהיר אתכם שמאוד מאוד תרחיקו עצמכם שיסמכו אחרים על נאמנות שלכם למען לא תביאו עצמכם לידי חבד וגם הוראת היתר בזה רב הוא ונפרט בתגבורת חמדת ממון ע"כ תזהירו מאוד שלא תביאו לידי כך אם לא שלא יהיה באפשרי כלל להרחיק עצמו מזה :

בב עוד אני מזהיר אתכם שלא תביאו ח"ו שום אדם לידי שבועה וכי זוטא מה דכתיב בזה סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה ואם רחמנא קראו רשע מוטב שיפסיד כל ממנו ואל יהיה רשע שעה א' לפני הנזק ואם יתחייב לכם אדם שבועה תניחו אותו על קבלת הדין כי לא תביאו לידי הפסד בזה וממ"כ מאן דחשיד אחרים חשיד אשבוה ובהרס לא תעשו איסור בזה כי כל הגזל ממון חבירו מן הדין ראוי לנדותו וק"ו בן בנו של ק"ו שלא תשבעו נגד שום בן אדם בעסק ממון אם לא יהיה שעת הדחק גדול היכולת :

בג מאוד תרחיקו עצמכם שלא לבוא לפני הדין ובאם שיהיה לכם איזה דבר ביניכם לבין חביריכם תפסדו עצמכם ולא יבא הדבר לידי דין כי ולוהא דבי דינא גזל. גם ראוי חס' אשר אמרו ז"ל לא תרבה ירושלים אלא שהעמידו דבריהם לזין תורה ואם חלו חורבן ירושלים בזה היאך ראוי להרחיק מזה בכל היכולת :

בד גם אני מזהיר אתכם באם שיהיה לכם איזה עסק עם אדם שאינו מבין בציב שתדברו איתו הדברים בצירור ולהבינו כל דבר שלא תאמרו מה בכך הרי נהגים וכיון שנתרלה נתרלה לא תעלו על דעתכם זה שברל אתם עוברים על לאו דלא תונו. והאיך הוא מה דאמרה רחמנא והאבת לרעד כמוך רק לעשות הכל עפ"י היושר שמבקש לנפשו ומה דבני לך לחברך לא תעביר ולשער הכל מה שרולה לעלמו יעשה לחברו ותזמירו שלא הליו יותר מסך הממון שיש לכם כי אין מעשור לה' להושיע ברב או במעט ואם לא יהיה זה באפשרות לעסוק בממון מועט הקחו על חלי ריח ולא בהלוואה :

בה הגה נידון עזובי אשר אני מניח אחרי מה אלוה אתכם מאומה אם תתחכם ח"ו על מלות הבורא ית"ש (נשמט לכאן סדר ההלוקה כי אין לנו חפץ בזה) אך זה אני מזהיר אתכם לפמ"ש פסקי מהרי"א ז"ל הובא בהגהת רמ"א או"ח סי' של"א שבמקום חטאת יתנו ח"י פשוטים והוא כ"ז גדולים יתנו ל"ו פעמים כחשבון הזה נגד ל"ו כריתות שבתורה כי אולי נכשלתי בהם באיזה ענין ח"ו גם יתנו עוד חרבעה עשר רייגש וכ"ד ז"ל מעות כסף לחשובת חטאת נעורים כי לריך להחשנות על זה ארבעים יום ובשלשה פעמים חסוב תיקון לכולם ומבואר באו"ח סי' של"ד פדיון החטאת י"ב פשוטים שהוא ח"י גראליר עולה לסך זה [הגה"ה ובחשובת חוט השני סי' מ"ז כ' דבחשובה על חטא שעשה כמה פעמים כגי בחיקון על שני פעמים ובדרושי מוסר הרבתי חזון בזה בעז"ה ואכמ"ל] וכל זה יוחלק לפני המטה :

בו יבקו לי מקום פנוי מכל דא חמה בת ששה טפחים כי חז"ל הקפידו על זה מאוד וכל שבעה ימי אבילות יאספו עשרה לומדים בצהיכס שילמדו משניות ויאמרו

קודם הלומוד אכתבו לומדים לזכות נשמתו ואח"כ תאמרו אתם קדים ואח"כ תקבעו לעלמיתם שיטת משניות שנה תמימה וכן תעשו בכל יח"ל ותאמרו שהוא לזכות נשמתו ותספידו אותו ואם לא תוכלו בעלמיתם השכרו מספידים כיון שחז"ל הקפידו ע"ז מאוד ובוודאי לא הקפידו ע"ז משום יוהרא ובוודאי יש בזה חיוה הועלת ואין אהנו יודע עד מה ודעתם רחבה והודיעו לק"ק ליבא תיקף יום פטירתו כי הם נוהגים מנהג יפה עם הרבנים שלהם הנפטרים ועושים להם אל מלא רחמים בכל רגל בלבוש ומהלומדים אצקם שילמדו עבדו בכל שנה משניות לזכות נשמתו ויהיה שכרם כפול מן השמים :

בז על המלצה לא יכתבו לא רב ולא גאון כי אולי הטאתי במה שקבלתי עלי להיות רב כי לא הייתי ראוי לזה ולמה יזכר הטאתי בכל עת והמלאכים מוכסין ברגל שלא יזכר עין העגל ולא יכתבו רק שמי בלבד ויכתבו בעל המהדר במות הספרים שהצדתי כי אם ימלא דבר א' טוב בכל הספר ראוי להזכירו לזכות :

בח הנה כל החידושים שחדשתי בהלכות והגדות נראים לפענ"ד חמיתים והגדתיים נפני כמה לומדים מופלגים וקלסוהו. ומבוקשי מכם שתראו להביאם לבית הדפוס ואם יגרום זכותי דאזהתי בזה"ג לומדים תכחנו דברי בעיון שכלם ותבחרו הטוב בעיניכם לתת למו ראשית להדפיסם החלה. ואולם גם מה שלא יראה בעיניכם לא תמחקו מהספר כי דברי תורה עניינם במקום אחד ועשירים במקום אחר וכאשר תביאו דברי לדפוס אף שאני לא כתבתי שמי על הספר כי בעוה"ר השגחה והקנאה גוברת בדורינו ואולי יאמרו אף זה בין המהדרים ומבלי עיון יהיה כחוק בעיניהם ובלי ידיעת שם המחבר יבואו לעיון בהם ואני מקווה להשי"ת שאחר העיון ימלאו בהם דברים טובים חולס אחר שכבר נדפסו הרבה מחיבורי ובעוה"ר נהקבלו לזאת כאשר תדפיסו תכתבו שמי על ההיבור מי זוטא מה דאמר דוד הגורר באהלך עולמים שפירשו חז"ל שיאמרו דבר הלכה משמו ועי"ז יהיה שפתותיו דובבת בקבר וכן יראו להדפיס שנית חיבורים הגדפסים ואל ספר נתיבות המשפט שלי ילרפו הגהות הכתובים בגליון אלני :

בט והנה יש אלני חיבורים מאבא מארי זל"ל הבהרו דברים טובים ומובחרים שתמלאו בהם ותעלו אותם לבית הדפוס ובוודאי שכר הרבה תעלו כי נפשי יודעת מאד גודל הגעגועים בהיה לאבי מורי ז"ל על זה. ובכל יאהרלייט שלו סתענו ותשובו בחשובה שלימה לפני ה' כי זכות הבנים מועיל לכפר עון אבותיהם : וכל יעקב לזכות את בניו ויגוע ויבא ויאסף אל עטיו ביום ו' ב"ה אייר תקצ"ב לפ"ק.

בגוהתו כבוד בק"ק סטריא יע"א בשד"ת גאליניץ.

לקוטים מספר נחלת יעקב

אבות פרק ג'. עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה. מאין באת, משפה סרוחה, ולכן אתה הולך למקום עפר רמה וחולעה. ונראה שהן נגד מה שאמר ר' אליעזר הקפאה והתאוה והבגוד מוציאין את האדם מן העולם והיינו כי שלש אלה סיבות כל החטאים הנה, כי יש מצות האזכרה שבין אדם למקום שהן כל מצות המעשיות. ויש מצות שהן בין אדם לחבירו כמו שהשגס בעל חובות הלצבות לא תקום ולא תטור ולא השגא. ושרשם הוא ואהבת לרעך כמוך, ושמיעת כולם הן שמיעת דברי חכמים כמוצא בתורה לא תטור מדבריהם, אפילו יאמרו לך על ימין שהוא שמאל, וע"י התאוה בא לעבור על כל מצות האזכרה שבין אדם למקום ושבין אדם לחבירו. נרמחו הוא הקפאה ושמיעת שמירת דברי חכמים, הוא הבגוד ונגד אלו השלשה אמר עקביא הסתכל בשלשה דברים הללו להגלל מהן. ומאין באת הוא סיבה להגלל מכבוד כמאמר החסיד בם חובת הלצבות תמה אני היאך מעבר הדם והשתן פעמים יתגאה ונגד הקפאה אמר למקום רמה וחולעה. והוא כענין אמרו אל תירא כי יעשיר איש כי ירבה כבוד ביתו כי לא במוחו יקה הכל כי לא ירד אחריו כבודו כי קנאה הוא מה שמתחרה מה שחבירו יש לו, ואף שהוא ג"כ עשיר. וכשהושב זה אין לו קנאה על חבירו, כי מה תועלת בהעושר הלא הכל על מנן כי אל קברו לא יתנו לו ולא ירד אחריו כבודו. ועוד נראה בכוונתו כי בשבת גבי הני קפלאי דאשכחתי לה' אחא בר יאשי' שהי' שלם ואמר רקב עצמות קנאה. וזה מאמרו כאן שיזכור לאן הוא הולך ופתחת קנאה יעשה רמה וחולעה, ונגד האדם אמר לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון שמחת זה יפרוש מן הסבירות והא' דלא אמר בכלמו האי דדין וחשבון, הוא משום דאמרינן בש"ס דברכות לפולס ירגיו אדם יצר טוב על יצה"ר, אי חזיל מוטב ואם לאו יעסוק בתורה ואם לאו יקרא ק"ש ואם לאו יזכור לו יום המיתה, שהוא תמוה שהיה לו להזכיר תיכף יום המיתה, וגם מה ענין בזה לשון ירגיו שאמרו חז"ל שה' וגרזה בזה דהרמב"ם ו"ל בפירוש המשניות באבות הקשה אהא דאמרו בש"ס אל יאמר אדם אי אפשי בבשר חזיר, אלא אפשי ואבי שבשמים גזר עלי, דהא כתיב במשלי נפש אדם רשע איותה רע ומחלק הרמב"ם בין מצות שכליות למצות שמעיות. ומה שנראה לי ביישוב סתירת הרמב"ם, ואפשר שהרמב"ם כיון לזה שיש מצות חוקיות אשר לזה יתברך שהן להק עולם, ואילו לא נתנה התורה לא היינו יודעין שיש עבירה בזה כלל, ויש מצות שכליות התלויין במדותיו של אדם כגון קנאה שנאה תאוה ומי שמדותיו רעים על זה נאמר נפש רשע איותה רע, ונגד המצות שחוקק הבורא יתברך אין לפרוש מהם רק מיראת השם יתברך. והנה הרמב"ם מחולק עם המקובלים, כי הרמב"ם אמר שיר טוב ויזר הרע הם שני כוחות שהטביע הקב"ה באדם. היינו כח השכלי, וכח התאווי, והמקובלים סוברים שיש מלאכים הממונים הנקראים יצר טוב ויצר הרע, ובאמת שניהם דברי אליהם חיים, כי באמת יש כח התאוה אמנם יש גם כן מלאך נמונה על זה הנקרא יצר הרע שנתמנה לפתות בני אדם וזהו אמרם כאן לעולם ירגיו אדם יצר טוב על יצר הרע הכוונה בודאי יכול אדם בכחירתו למאס בעיניו כל תאוות עוב"י וכענין אמרם איותה עשיר כל שיש לו ביה"כ סמוך לשולחנו, הכוונה שאיותה עשיר בדעת המאס כל התאוות, כי כל התאוות שבאדם סופן מאוס בתכלית המאוס, כי המאכל תיכף בטעמו לתוך פיו נמאס בעיניו, ולזה אמר שישיר בדעת הוא שימלא כל תאוותו אפילו במוכרח לאכול ולחשוב מה שיתהוה ממאכלו ולזה אמר כל שיש לו ביה"כ סמוך לשולחנו. אך בבוא עבירה לידו אין זה גדר יראת השם למאסה תיכף כי העיקר שהפרישה מעבירה יהיה רק מיראת השם, וזהו אמרם כאן שירגיו אדם יצר טוב על יצר הרע דהיינו שלא ימאס תיכף עת בא העבירה לידו רק שואמר אפשי בבשר חזיר רק מה אעשה שאבי שבשמים גזר עלי, ולכן לא צוה לו להזכיר תיכף יום המיתה כי יותר טוב להפריש מן החטא בעבור יראת השם ולא מחמת יראת המיתה ואם לאו יעסוק בתורה כי אולי הוא מכח התאווי שיש באדם כדעת הרמב"ם והתורה מתעבת כח התאוה שבבביל זה נקראת חושיה, ואי לא חזיל שאז יש לחשוב שהוא מהמלאך השטן המביא את האדם לרעה ולזה יקרא ק"ש. כי אמרו בש"ס כל הקורא ק"ש מוסיקין בדילין ממנו. והיינו שנאמר וכני רשף יגביהו עוף רשף הלו המוסיקין. ואי לא חזיל אז אין לו ברירה, ומוכרח הוא להזכיר המיתה. וזהו ג"כ כוונת התנא אל תהיו כעבדים המשמטין את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הוו כעבדים המשמטין את הרב שלא על מנת לקבל פרס ויהא מורא שמים עליכם שאין שייכות לחלו שני מהמרים זה לזה כלל. גם תמהו המפרשים בזה הלא כל החורה מלאה בהכעשת שגזר ופרס על קיום המצות, גם קשה לי שהיה לו לומר אל תעבדו הש"י ע"מ לקבל פרס כי מה שאמר הוו כעבדים קשה מאוד, כי הלא מעבדיו של אדם העובדים על מנן עבודתו גרוע כלל וחסר כי אסוף דמנו נגנו שווא. לכן נראה בכוונה

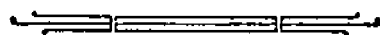
לקוטים מספר נחלת יעקב

ישי יש שני מיני עבדים. אחד שטובד בשביל השכר שמקבל בעבודתו העבדות עליו כמשה כבד וכעבד יסוף לל כן שכיר יקוה פעלו כי העבדות דבר קשה ורע הוא רק שבושה העבדות בשביל קיבול שכר זעומה המלכה בלב רע. ויש עוד פועל בשכר שלומד המלאכה אלל הדנוי ואם היא מלאכה המעשרת בעלי' כגון נוקב מרגליות ודאי דעוסק בה יום ולילה מחמת חיבת המלאכה בעיניו, והנה נחוי חן הא דאמרו בש"ס אל יאמר אדם אי אפשי בבשר חזיר אם גם במלואה שבאה לידו ואמר בהוסף אי אפשי ואבי שבשמים גור עלי הא ודאי ליתא דמלואה ודאי לריכה שיהיה בשמחה וטוב לב ותהיה לתיאבון כי כל המלות מאד עצמותן טובים הנה עד למאוד, ובהדיא כתיב קרא מפורש ויזינו ה' אלהינו לעשות ככל המלואה לטוב לנו לחיותנו, רק בעבירה אף שמאד עצמותה הוא רע. מ"מ מחויב לפרוש מאד יראת השם והוא אומרו אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב ע"מ לקבל פרס, פירוש שהמלאכה הוא דבר קשה ועבדות גדול ועוין רק מההכרח של השכר אל תהיו עוין כן המלואה כעבדים הללו דהיינו שיהיה עשיית המלואה קשה בעיניכם עד שאין אהם עושין אותה רק בשביל השכר, רק הוו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס. פי' כאותן עבדים המשמשין בשביל המלאכה כי עשיית המלואה בעצמותה טובה היא והלו לא הי' שום קיבול שכר עליה ג"כ ראוי לעסוק במלאכה טובה כזאת והשכר הוא רק מתנת הנס כמי שזוכר אחד שיהפוך בגד לעצמו וילבשו בעצמו ונותן לו שכר עבור זה. אמנם בעבירה אמר בהוסף ויהיה מורא שמים עליכם דהיינו שלא תפרשו מהעבירה בשביל שבעצמותה היא רעה רק בשביל מורא שמים ולזה נגד התלואה אמר שיסתכל כמה שעתיד ליתן דין וחשבון דהיינו שלא יפרוש עצמו בתלואות דברים אסורים שהקקה התורה רק מגזרת מיראת שמים, אמנם נגד התלואה והקנאה שהם מדות רעות. וזוה כתב הרמב"ם שכלכד גזירות הש"י ראוי להרגיל עצמו במדות טובות שלא יהיה לו שום השק למדה רעה כי כפש רשע היותה רע. ובכחור אמרו מאד מאד הוי שפל רוח דהיינו שיתעקר המדה רעה לגמרי מכל וכל מאד הטבע ולזה אמר שלא מאד הדין והשגן לכד ראוי לפרוש רק להרגיל במהשבתו מאד הטבע ולהשוב מאין בא ולכן הולך לזכור יום המיתה למען יתעקרו המדות רעות מאד הטבע וכבר הוזהרנו הכמותו ו"ל שנעלה תמיד על לבנו יום המיתה ולכן אהה הולך :

במדרש (שיר השירים) המכוני באשישות אלו הלכות רפדוני בתפוחים אלו אגדות, הא שממשיך הלכות לאשישות והגדות לתפוחים באשישות היינו אשישי ענבים שהיין מובלע בתוכו, והיין בעצמותו משכר וכשהוא מובלע בענבים אינו משכר כן הוא ההלכות שעל דרך פשוטו הן כענבים המתקוין לחיך ובאשר ידרוך אותן ויעשה מהן יין אז לאו כל מוהא סביל דא ויש גבול לשתיית כל אחד וכמו כן ההלכות שע"פ פשוטו הן כיין הנבלע באשישות ובאשר יעיין בהם בעומק עיין לאו כל מוהא סביל דא. והגדות ממשיך לתפוחים שהן התרנגולים כמבואר בהרגום שאם יראה בהן כאבר הן מלמעלה בקליפתן אין בהם רק ריח בעלמא ובהוכן הן טובים מאוד והתוך מכוסה בקליפה וגם אין משקה שלהן משכר וע"ז אמר הכתוב הטעם למה אין הוך שלהן נגלה לזה אמר כי הולת אהבה אני וכשם שאם רוצים לזון את ההולת לריכין ליתן לו במעט מעט ואף אותו המעט לריכין ליתן לו במשקה שיוכל לקבל כמו כן אהבתו הלושי ההשנה וא"א להשיג עומק ההלכה לעומק המושג לכן המסילו ליין וההגדות שהיוצאות שלו יבוא רק בקליפת התרנגול שאין בו רק ריח בעלמא אף שהוא רק למומר טוב אמנם הוכיחני הוא בעין תוכו של התרנגול שהוא טוב :

הרב הגאון הגדול המפורסם כש"ח צא"י יעקב שליט"א רבני"ק לאסק. סיפר בהיות
הגה"ק אדמו"ר הק' ר' יחיאל זל"ל מאלכסנדר בלאסק אללו סיפר לו כי
אביו הג' הל' ר' פייבא זל"ל מק"ק גריצע שהי' תלמיד מובהק של הגה"ק מהור"ר
ר' יעקב מליסא זל"ל וכשנתקבל הג' מגריצע להיות רב בא לפניו שאלה מעגונה אחת
שהביאה עד שמת בעלה שיתן לה היתר להנשא ובהיות פשוט בדינו להתירה ולקח העט
סופה לכתוב והתישב היות מאמר חז"ל אפילו כבינה בכותח לא לישראל איש במקום
רבו וכאשר ענין עגונה הוא ענין חמור לא חפץ להתיר בלי הסכמת רבו הג' מליסא
וכתב לרבו העוזר אשר בא לפניו ואם כי פשוט להתיר עכ"ז במקום אשר רבו
יסכים הוא יתירה כי לא רצה ליתן היתר עגונה בלי הסכמת פיו הק' וענה הג'
מליסא זל"ל אם כי הדבר פשוט כן עלתי אל תתיר כי פן תתחרט בחרונה וכאשר
השיג מכתב קדשו והחזיק רבו לבעל מדריגה גדול כי רגיל לומר תמיד כי מחזיק
את רבו הג' מליסא יותר גדול במדרגות ממה שמחזיקין העולם את גדלו מספרים
הק' שחבר והסתלק את עצמו מלהתיר את העגונה הזאת ונבעה האשה לעיר הסמוך
לסס והתירה ונשאה לאיש ודרה עמו איזהו שנים והולידה ממנו בנים ואחר זה בא
בעלה הראשון חי לביתו והי' מוכרתת שחל מזה ומזה והבנים ממזרים והבינו כולם
כי ברוה"ק השיב להליל את תלמידו ממכשול ובעת שהי' הגה"ק סיפר מעשה זו הוסיף
לומר כי עדיין חי אחד ממזר בעיר אחת ואינו נושא אשה כי אסור לו לישא אשה
ואנשי עיר מרגנין בו מדוע הוא פנוי ואינו יכול להגיד להם לערו כשהי' הגה"ק בעיר
הזאת בא אליו להתנצל על זה עכ"ל:

מצבת זכרון.

להבחור המופלג החשוב מעומד במעלות ומדות נפלאות משכיל בלימוד
כמר אלעזר זל"ל בן הרבני החסיד המופלג כו' מו"ה נתן זאב נ"י
מווישעגראד. בן הרב הגאון חו"ב כו' מהר"ר אברהם הכהן זצוק"ל
שהי' אחד ממלאי מקום הרב דק"ק ווארישא בהגאון הצדיק מהר"ר
אלעזר זצוק"ל אשר נקטף בעודנו באביו בן חמשה עשר שנים בשנת
תרס"ט ח' מרחשוון תהי' צרורה בגנוי מרומים נשמתו. יסתקו לו
רגבי אדמתו:

